

Четете в броя:

НЕИЗВЕСТЕН ДОКУМЕНТ НА
ВАСИЛ АПРИЛОВ стр. 5

Движението на бесарабските българи
за осигуряване правата на национал-
ните малцинства в Румъния
(1917 - 1918 г.) стр. 6

БЪЛГАРСКИЯТ ПОЕТ ТЕОДОР НЕНЧЕВ
- ЛИРИК И БУНТАР стр.8

Българската филология в Комратския
държавен университет стр. 17

Българо - молдавските
литературни връзки стр. 19

СТИГА ОЧИ ДА ИМАШ!
стр.24

Сватбени обреди и песни от
Бендерския край стр. 22

 български

ХОРИЗОНТИ

ИЗДАВА НАУЧНО ДРУЖЕСТВО НА БЪЛГАРИСТИТЕ В РЕПУБЛИКА МОЛДОВА

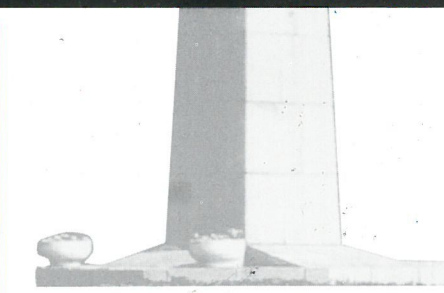
БР. 2/2002 г.

СКЪПИ ПРИЯТЕЛИ!

Пред вас е вторият брой на „Български хоризонти“ - издание на Научното дружество на българистите в Република Молдова. За съжаление, това стана година след първия брой. Причините са най-различни. Но, разбира се, главната от тях е липсата на средства. И въпреки това ние пак имаме кураж да продължим списването на това издание. Още повече, че миналият брой беше достойно приет и поддържан от много наши сънародници, на които благодарим от все сърце.

През изтеклата година станаха значителни събития в живота на българската диаспора в Молдова. Най-важното е, че съществуващите национални обществени обединения се опитват да разширят и разнообразят своята дейност по отношение на поддържането на българщината, защитата на правата на българите в републиката. Обаче широката общественост не е доволна от извършената досега работа и очаква по-конкретни прояви с по-широк географски обхват. С пълно основание се надява на по-голямо внимание творческата ни интелигенция, която в момента е в незавидно положение. Разбира се, все още малко се прави за младежта, не се радват на внимание и пенсионерите...

Ние сме на мнение, че всичките тези, както и някои други проблеми трябва да станат предмет на специално обсъждане в нашите следващи броеве. Обнародвайки в броя кратка информация за българските дружества в републиката, очакваме от вас материали за подобна дискусия. Като българистично издание, чакаме най-вече предложения, свързани с проучването и популяризирането на историята, културата и езика на бесарабските българи, на задачите в областта на националното образование, за дейността на нашите творци - писатели, художници, дейци на изкуството, учени, журналисти, за връзките ни с държавните и обществени институции в България...

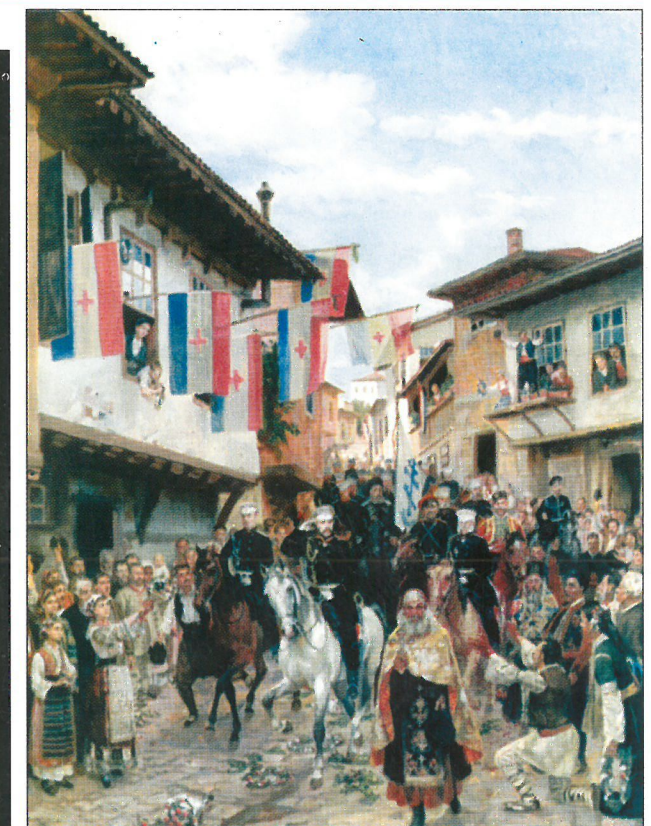
**Тест за
кандидатстудентски
изпити за българи
от Молдова стр. 29**

124 години
свободна България

**Велика,
Освободителна
война**

Проф. д-р Андрей
Пантев

На стр. 3

Посрещане на руските войски в Търново.

Художник Н. Оренбургски

СЪДЪРЖАНИЕ

Скъпи приятели.....	1
Георги Първанов - новият президент на Р. България.....	2
Нов български посланик в Р. Молдова.....	2
Проф. д-р Андрей Пантев . Велика, Освободителна война.....	3
Иван Вълв . "Малката армия" изпълни достойно голямата мисия.....	3
Константин Поглубко . Руските оръдия гърмят за нашата свобода.....	4
Д-р Иван Грек . Неизвестен документ на Васил Априлов.....	5
Николай Танев . Националният празник 3 март в Молдова.....	5
Мария Забунова . Движението на бесарабските българи за осигуряване правата на националните малцинства в Румъния (1917 - 1918 г.).....	6
Д-р Леонид Куруч . Българският поет Теодор Ненчев - лирик и бунтар.....	9
Български национални организации в Молдова.....	11
Знаменателен юбилей на проф. Петър Ненов.....	12
Иван Кавалов . С поглед към миналото.....	12
Кунка Хубанова . Какво знаем за Орфей.....	13
Лазар Георгиев . Как да пишем правилно, за да не ни се смеят.....	14
Кольо Гешов . "Волжки булгаризъм" - откъде накъде?.....	15
Александър Алексеев . България - райска наслада.....	15
Георги Атанасов, Николай Русев . Картал - калей: изследванията продължават.....	17
Доц. д-р Кирил Цанков . Българската филология в Комратския държавен университет.....	18
Емилия Тарабурка . Българо-молдавските литературни връзки.....	19
Мая Райкова . Банатските българи пазят стари обичаи и песни.....	20
Иван Вълв . Буджашки слави.....	21
Симеон Мильов . Сватбени обреди и песни от Бендерския край.....	22
Александър Кавалов . "Пеперуда" и "Герман" при българите в Молдова.....	23
Николай Русев . Стига очи да имаш.....	24
Поетът Атанас Стоев ни гостува.....	25
Нико Стоянов, Татьяна Танасова, Михаил Бъчваров - Стихове.....	26
Григорий Кайпак . Достоеен венец за автора.....	27
Исторически календар за бесарабските българи.....	27
Издание на Общобългарската фондация "Тангра".....	28
Кандидатски изпити за българи от Молдова - тест.....	29
Хумор и сатира.....	31

НОВ БЪЛГАРСКИ ПОСЛАНИК В РЕПУБЛИКА МОЛДОВА

Уважаеми сънародници, Изминаха няколко месеца от моето пристигане в Кишинев като извънреден и пълномощен посланик на Република България в Република Молдова. От краткото ми пребиваване тук приятно ме изненадва факта на взаимния интерес и сътрудничество между България и Молдова. Той бе демонстриран по недвусмислен начин по време на опознавателните ми срещи с президента на Република Молдова, председателя на парламента премиера и членовете на правителството.

Република България отдава приоритетно значение на отношенията си с Република Молдова. През годините са положени немалко усилия за тяхното развитие в различни области - политическа, икономическа, културна. Укрепват политическите контакти на ниво президент, парламент, министър-председател и отраслови министерства, подписани са спогодби и съглашения към тях, развиват се и се задълбочават икономическите връзки. Всичко това води към по-нататъшно задълбочаване и развитие на молдавско-българските отношения. Много може да се говори за българо-молдавските отношения, но както досега, така и напред съществена роля за тяхното развитие ще продължат да играят българите в Молдова. Именно към Вас - нашите сънародници, са насочени най-вече усилията на посолството и усилията на българското правителство. Установените традиционни връзки и сътрудничество с българските организации в Република Молдова са мостът, по който общите ни усилия преминават в конкретни дела.

Българската община безспорно е най-влиятелната обществена формация, която с цялата своя дейност се явява основен крепител на българския дух и главен защитник на националните интереси на българската диаспора в Молдова. Стожер на българщината в толерантната към националните малцинства молдавска етническа среда е и Българското културно дружество "Възраждане" и научното дружество на българистите в Република Молдова. Истински хранител на българско национално самосъзнание днес и за в бъдеще е и ще остане с всекидневната своя родолюбива работа Българското средно училище "Васил Левски". Своите усилия в тази насока вливат и Тараклийският лицей-коледж "Св. св. Кирил и Методий", Тараклийската гимназия "Иван Вазов", Твардишкият музикален лицей, както и много други учебни и културни средища. Особени успехи са постигнати и при сътрудничеството в областта на образованието и науката, чрез безплатното обучение на студенти и специалисти в България.

Стореното със съвместни усилия, както се вижда, никак не е малко, но главният принос безспорно принадлежи на българите в Република Молдова.

В тази връзка искам да използвам предоставената ми възможност и да отправя чрез списанието вестник "Български хоризонти" към всички Вас - мои сънародници - най-добри пожелания за здраве, лично и семейно щастие, по-нататъшно развитие и просперитет.

С уважение,

Искрено Ваш: ЕВГЕНИЙ ЕКОВ

Български ХОРИЗОНТИ, бр. 2/2002 г.

РЕДКОЛЕГИЯ: Иван Кавалов, Иванка Ротар, Лазар Георгиев, Николай Русев, Николай Червенков (отговорен редактор)

Иззава: Научно дружество на българистите в Република Молдова
Компютърен набор: Мария Червенкова, Филипинка Бондокова
Адрес - MD-2028, от Chisinau, str. Miorita, 3/1, ap. 94. т. 22-58-79;
e-mail: chervencov@mail.md
София, т. 56 23 26

Страниране и дизайн: Кирил Макаров, Светлана Тихова
Печатница на Съюза на учениците в България
Формат 60/ 80/ 8 ; издателски коли 4

Ръкописи, писма и рисунки не се рецензират и не се връщат. Отговорност за съдържанието на рекламните носители носи фирмата или лицето-рекламодавател. Материали по-големи от три стандартни страници (60 удара, 30 реда) не се приемат.

Брой 2 на „Български хоризонти“ се появява благодарение на спомоществователството на един родолюбив читател, на когото изказваме благодарност

Георги Първанов - новият президент на Република България

На 22 януари т. г. новоизбраният президент на Република България социалистът Георги Първанов със своя заместник Ангел Марин поеха властта на управление. В насрочените избори на 11 ноември 2001 г. българският народ си каза тежката дума и отстрани четири от двойките кандидати, като за балотажа на 18 ноември допусна бившия президент П. Стоянов с новата си заместничка Н. Куцкова и Г. Първанов и А. Марин, които с 54,13% елиминираха синия президент с неговите голи обещания да се превърне в "президент на целия български народ".

Новият президент Георги Първанов е роден на 28 юни 1957 г. в с. Сирещник, Софийска област. След като завършва история в Софийския университет, постъпва на работа в Института по история на БКП. Защитава дисертация на тема "Българската социалдемократия и македонският въпрос от края на XIX в. до 1918 г." и става кандидат на историческите науки. Има написани и други трудове и книги. От 1991 г. е на политическото поприще. От 1994 г. е избран за зам.-председател на Висшия съвет на БСП, а от 1996 - за председател. Депутат е в 37, 38 и 39. Народно събрание, ка-

то от 1996 г. е председател на Парламентарната група на Демократичната левица.

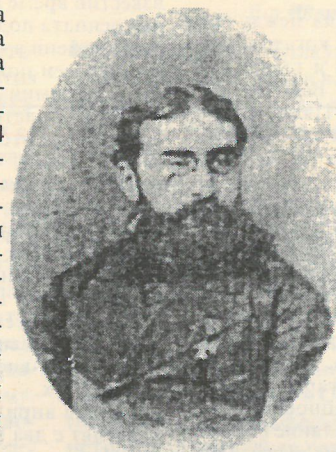
Женен, има двама синове. Съпругата му също е историчка в Института по балканистика.

Заместникът му о. з. генерал Ангел Марин е роден през 1942 г. в гр. Батак. Завършил е Висшето военно артилерийско училище в Шумен, а през 1978 г. - и Военната академия в Ленинград. От 1990 г. командва ракетните войски, но през 1997 г. е уволнен от бившия президент П. Стоянов, защото критикува военната реформа, че в НАТО не трябва да влезем "на бегом", а "ходом", като запазим достойнството на Българската армия. (БХ)

МИНАЛО НЕЗАБРАВИМО

"Малката армия" изпълни достойно голямата мисия

Създаването на отдела за печата при Главната квартира на действащата армия изпреварва официално обявяването на Руско-турската война - на 24 април 1877 г. За негов отговорник е назначен високообразованият и ерудиран полковник Михаил Александрович Газенкамф. Той твърдо защитава разбирането, че в армията трябва да бъдат допуснати както руски, така и чужди кореспонденти. Общият им брой в началото на бойните действия надхвърля цифрата 100!

Василий Иванович Демирович-Данченко

Между първите, получили акредитация, личат имената на Макгахан от лондонския вестник "Дейли нюз", Иван дьо Вестин от в. "Фигаро" - Франция, Дангуер и Фон Марс, Карл Шнайдер, Арчибалд Фобс, втори кореспондент на "Дейли нюз", известен с прозвището "Царят на репортажа".

Участието на близо петдесет руски военни кореспонденти - журналисти, художници и фотографи, е изключително важен факт, свързан с войната. Чрез тях руската общественост има възможност да се запознае с военните действия и да ги следи най-вече чрез кореспонденциите на Михаил Фьодор ("Илюстрирания

Иван Вълв, писател

хроника войни"), Николай В. Максимов ("Биржевые ведомости"), Всеволод Крестовски ("Правителствен вестник"), Евгени Утин в писмата му от България, П. П. Сокалски ("Голос"), А. Теохаров ("Русские ведомости"), Лев Шаковски ("Московские ведомости"), В. Росоловски ("Новое время") заедно с фотографа А. Д. Иванов, Танаев ("Русский вестник"), Василий Иванович Немирович-Данченко ("Наш век", "Пчела", а към края на войната и "Новое время"). Към руските кореспонденти е акредитиран и Стефан Стамболов като кореспондент на "Наш век". На руските издания сътрудничат и около двайсетина художници: Василий В. Верещагин, Петър О. Ковалски, Евгений Макаров, Алексей Д. Кившенко, Алексей Боголюбов, А. Попов, Е. Будкевич, Г. Манисер, Г. К. Майер.

За проявена добросъвестност при отразяването на военните действия много от руските чуждестранни кореспонденти са наградени с различни ордени. Немирович-Данченко получава най-високото отличие - ордена "Св. Георгий",

върчено му от полковник Газенкамф по поръчение на императора за участието му в бойните действия край Плевен. Той е от малкото кореспонденти (повечето след падането на Плевен напускат армията), който стига до Мраморно море, дочака подписването на мира в Сан Стефано на 3 март 1878 г.

Перифразирайки думите на Немирович-Данченко от известната му книга "Под войны", можем да кажем, че "малката армия" на военните кореспонденти изпълни достойно голямата мисия, която й бе възложена по време на Руско-турската война.

Посрещане на руските войски в България, 1878 г. (детайл). Художник Тодор Цонев

вободителя, дори и онези, които не одобряваха, критикуваха и се съпротивляваха срещу царския режим, срещу царизма изобщо, тогава страстно желаеха падането на Плевен, победата на руската армия и възкръсването на българската държава.

Така че руската помощ за освободяването на България е един неумолим и непоклатим реален факт в българската история. Което днес някои демилитаризатори и модернизатори европейци се опитват да ограничат. Просто защото се подчиняват на една нова, отблъскваща неоконюнтура.

Всъщност как се стига до 3 март? За първи път в историята на XIX век не само династията на Романови, не само Русия, а една цяла държава като precedent води война за освобождение. Това е най-честната война не само в историята на Русия, но и в историята на целия XIX век. Сравним само с Отечествената война на Русия срещу Наполеон.

Това е война, в резултат на която се появи една държава, която има средновековни традиции и исторически заслуги пред целия европейски континент.

(На стр. 4)

124 години свободна България

Велика, Освободителна война

Проф. д-р **Андрей Пантев**, депутат в Народното събрание

В историята на всеки народ има една епопея, обикновено свързана със страдания, мъченичество, героизъм и накрая с победоносен край. Такъв за нас е и денят 3 март, в който на европейската карта отново се появява българската държава.

Ние с основание твърдим, че това не е само война между две имперски сили за Балканския полуостров. Не, това е един естествен завършек на нашите многовековни усилия, изразили се в бунтове, съзаклатия, дипломатически акции, сдружения и накрая в идея за общобългарска революция от Мацински тип. Малцина са войните не само през XIX век, но изобщо, които се наричат освободителни. Тази война се нарича освободителна не само от българи и руси. Като такава тя е влязла в историческия календар, защото каквото и да говорим за по-нататъшните перипети в Сан Стефано и Берлин, едно е ясно: на 3 март беше

РУСКИТЕ ОРЪДИЯ ГЪРМЯТ ЗА НАШАТА СВОБОДА!

На 12 април се навършват 125 години от началото на Руско-турската война 1877-1878 г., в резултат на която България получи освобождението си. По този случай предлагаме извадка от книгата на българиста **КОНСТАНТИН ПОГЛУБКО** "През равнините към Балкана", С. 1997:

На 12 (24) април 1877 г. в Кишинев на Скаково поле (в района на Ришкановка) пред строя на руските войски и българските опълченци тържествено е прочетен манифестът за обявяване от Русия на война на Портата. Този ден е началото на последната Руско-турска война, избухнала в условията на подем на националноосвободителното движение на Балканите и на изострени международни отношения в Близкия Изток.

Русия предприема енергични дипломатически ходове за мирно разрешаване на българския национален въпрос. Под натиска на общественото мнение и по искане на руското правителство в Цариград е свикана конференция, която да съдейства за разрешаването на националния въпрос на Балканите и по-специално на българите... Поддържана от Англия, Османската империя не иска да загуби своите позиции на Балканите и отхвърля руските мирни предложения. Тогава Русия решава с оръжие да защити българския народ и ѝ обявява война.

Ако във войната от 1877-1878 г. царизмът се стреми да укрепи своето политическо влияние на Балканите, подкано след Кримската война, то народът наистина желае да помогне на българите да се освободят от робството.

В.М.Гаршин - представител на прогресивните кръгове, станал по-късно писател, а тогава още студент, решава да отиде доброволец във войската и пише на

майка си: "Не мога да остана между стените на учебното заведение, когато монте връстници подлагат глави и гърди под куршумите. Благослови ме!" Великият писател Л.Н.Толстой казва: "Цяла Русия е там, дължен съм да отида и аз". С голям труд близките му успяват да го задържат да не постъпи в армията...

Общото движение за освобождение на балканските народи обхваща и молдавския народ, изразил горешото си желание да вземе участие във войната с османлиите. Дори английският вестник "Дейли нюз" е принуден да признае, че жителите на Кишинев с ентузиазъм посрещат манифеста за войната с Портата. Молдованите, русите, украинците, българите и представителите на другите националности, населяващи Бесарабия, с желание постъпват доброволци в редовете на руската армия.

"Набирането на молдованите завърши - пише един одески вестник. - Явиха се всички подлежащи на военна повинност..."

Участието на българските опълченци в парад на руските войски на Скаково поле на 12 април е отразено в руския печат и в съобщенията на телеграфните агенции. Един бесарабски вестник пише: "В прегледа взеха участие два български батальона, сформирани в Кишинев от доброволци, пристигнали откъд Дунава. Възторгът на войските и народа е неописуем. Направо от площада кавалерията се отправи в поход към границата. От печата научаваме подробностите, че на парад опълченците следват 4-ти полк на 14-а пехотна дивизия, в която влизат най-старите руски полкове, участвали още в героичната отбрана на Севастопол. Съобщава се, че появата на българските батальони на

Скаково поле е най-голямата и приятна изненада за присъстващите и че възторг от надежда, вяра и благодарност е изписан върху лицата на младите мустакати българи, когато те бодро и юначко преминаха с отмерена крачка в стройни редици..."

Опълченските дружини са задържани известно време в Кишинев за довършване на военната подготовка и екипировка. Те са настанени в казармите на 53-ти Волински пехотен полк. На 24 април, в навечерието на заминаването, в присъствието на генерал Столетов, кишиневската българска колония отслужва молебен. Вестниците съобщават, че се изказват пожелания опълченците да принесат своя дял от съществена полза за армията, тъй като добре познават района на военните действия, местния живот и отношения; освен това стройният боен вид на опълченските дружини, сродни по дух и кръв с местното българско население, ще произведе върху него ободряващо впечатление и ще послужи за най-високо повдигане на неговия угнетен дух.

На 25 април преди обед опълченците потеглят с два влака от Кишинев за Плоещ. На железопътната станция кишиневските българи със свои средства предлагат закуска на заминаващите. По пътя за гарата към дружините се присъединяват нови доброволци... Много жители на Кишинев изпращат опълченците. Във вагоните се чуват руски и български песни. Когато влакът тръгна, - според думите на кореспондента, юначко "Ура" огласява въздуха.

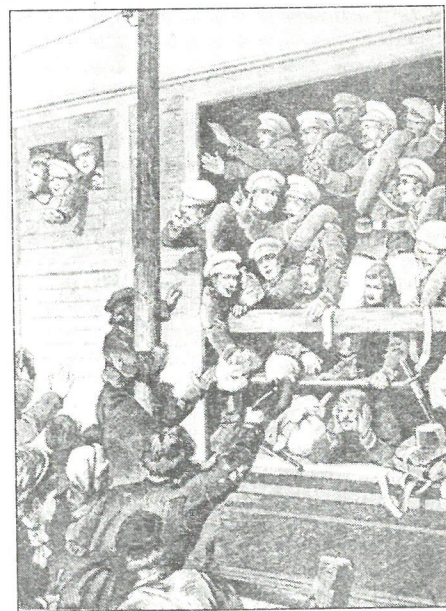
- Братя българи! Настана вече часът на освобождението на нашата скъпа, така дълго измъчвана родина. Руската войска стигна Дунав. Руските оръдия гърмят за нашата свобода - започва възванието към съотечествениците, публикувано във вестниците от Райчо Николов, поел в Кишинев командването на рота от 4-та опълченска дружина. Той призовава българите да влезнат в редовете на опълчението... Бързайте отвед, обличайте военни дрехи и с Бога напред! Нека героите покажат своята смелост на бойното поле. Напред! Напред!

Велика, Освободителна война

(От стр. 3)
Мнозина твърдят, че Русия се мотивирала от корисни интереси. Питам, кой воюва без интерес? Въпросът е, че в съотношението между интерес и реален резултат естествено доминира, и то решително, второто. Можем да говорим за зависимост на България от Русия само до 1885 г. Става дума за по-малко от 5 години, в които може да се каже, че Русия се намесва наистина грубо в българските работи. След това обаче държавата, която беше създадена в резултат от пролята руска кръв и активна руска дипломация, до голяма степен беше пречка, а не мост на руските интереси в Проливите и Източното Средиземноморие. Тук може да направим един сравнителен паралел. Какво направиха САЩ в края на XIX век с освобождаването на Куба от испанско владичество. В продължение на 50 години регламентирано Северна Америка имаше право да се намесва във вът-

решните работи на Куба с оръжие и два пъти го осъществи. Значи, без да дадат един убит, САЩ направиха от Куба своя отблъскващ сателит. Знаем много добре, че между Русия и България не се възпроизвежда тази зависимост и даже дипломатическите отношения се скъсват през 1886 г. Така че тук можем да кажем само едно: Вечна слава на онези мъжичи и онези офицери, които не са знаели, че са се замаявали от идеята за руски флаг, забит над джамията в Цариград! Който не са имали представа за завещанието на Петър първи. Те са знаели, че отиват да освобождават братя славяни, братя християни, братя европейци.

В такъв случай можем да кажем, че Русия извърши една велика, освободителна европейска мисия. И в този случай Русия беше повече европейска държава, отколкото онези либерални общества, които гледаха с безразличие на нашите многовековни страдания.

Руски войници потеглят за фронта

Находка в архива

Неизвестен документ на Васил Априлов

Д-р Иван Грек

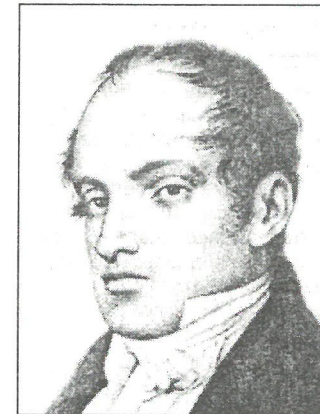
Литературното и епистолярно наследство на изтъкнатия идеолог на Българското възрождение е събирано, дето се казва, по трохица от изследователите на неговия живот и творчество през втората половина на XIX и през целия XX век. Всеки новооткрит и предоставен за научно ползване документ, написан от този деятел, обогатява априлованието, открива неизследвани страници от дейността му, по нов начин представя еволюцията на неговите възгледи и неочаквания ход на мисълта му. Подобни схващания са се зараждали и у мен всеки път, когато съм се докосвал до отпечатания по-долу документ.

Открих го в началото на 80-те години на XX век* и на широко го използвах както при подготовката на дисертацията си и издаването на монографията "Общественото движение и класовата борба на българите и гагаузите в Южна Русия (краят на 20-те - средата на 50-те години на XIX век". Кишинев, 1988), така и в поредицата от научни статии за Васил Априлов и

Юрий Венелин, публикувани в Република Молдова и в България от средата на 80-те до средата на 90-те години на миналия век.

Едновременно съм считал и считам, че този документ заслужава да бъде обнародван и представен на разположение на учените и на обществеността. В началото на 90-те години бях го подготвил за отпечатване с мой увод за българската колония в Одеса (по-точно казано, за формирането ѝ още през 90-те години на XVIII в.), изиграла важна роля в живота и дейността на Васил Априлов. Бях приложил към документа и пояснителни бележки.

С предложение да се издаде подготвеният от мен материал най-първо се обърнах към Димитър Цанев, известен изследовател на творчеството на одеския българин. Това стана в Габрово през 1991 или 1992 г. По неизвестни за мен причини той не прояви особен интерес към това начинание. Може би са повлияли трудните времена в началото на 90-те години. Или пък поради факта, че предложеният за пе-

Васил Априлов

чат документ не е, според Димитър Цанев, автентичен, написан е от друг човек под диктовка на Васил Априлов или пък е преписан от чернови ръкопис на автора. Но документът носи подписа на Васил Априлов и най-важното е, че му принадлежи.

Наложи се със същата молба да се обърна към известния български поет Лъчезар Еленков, който по онова време издаваше седмичен или месечен вестник, доколкото си спомням, с научна и литературна насоченост.

Лъчезар Еленков, за разлика от Димитър Цанев, прояви интерес към тази идея и ме увери, че непременно ще отпечата Априловия документ. Обаче и той не удържа на обещанието си.

През 1996 г. представих същия материал - увод, ксерокопие на документа и забележки към него - на Александър Миланов, по онова време изпълнителен директор на Националния дарителски фонд "13 века България". И също ми бе обещано, че всичко това ще бъде обнародвано в някой сборник. Наложи се отново да чакам доста дълго с надеждата, че все пак това ще стане. Но напразно.

След всички тези перипетии помолих г-н Николай Червенков, доктор по история, да отиде при Александър Миланов и да ми прибере материала. Работата е там, че тогава аз бях му дал последния екземпляр от подготвения за печат ръкопис. Ксерокопие на Априловия документ съм го запазил, а уводната част и забележките - не съм ги съхранил. Важното е, че до ден днешен този непознат документ на Васил Априлов си остава необнародван.

Предлагайки на читателя документа на Васил Априлов без въстъпление и коментар, бих искал все пак да подчертая с какво е ценен той и какви нови наченки включва в себе си, какви са доводите, които ми дават основание да го приемам като знаково явление в историята на българското църковно-национално движение.

Преди всичко, в документа и в кореспонденцията, отнасяща се към това движение, и за политиката спрямо България, която може да се очаква от тяхна страна.

(На стр. 6)

Националният празник на България 3 март в Молдова

В рамките на празника беше отбелязан 10-годишния юбилей на българската библиотека "Христо Ботев" в Кишинев, която започна своята дейност именно на 3 март и традиционно всяка година организира научно-практически конференции, посветени на тази дата. Преглед за дейността на библиотеката направи директорът Неля Марашова. В изказванията на първия зам.-председател на Българската община Симеон Желяпов, на Младен Младенов и други беше подчертан големият принос на библиотеката в поддръжане на българщината в Кишинев. С голямо внимание беше изслушано приветствието от Държавната агенция за българите в чужбина. Д-р Николай Червенков запозна присъстващите с богатата историческа литература за освобождението на България, подготвена от българистите в Молдова. На срещата бяха декламирани стихове на Иван Вазов от ученички на българското училище "Васил Левски". Участниците също се запознаха с тематичната книжна изложба "Кишинев - Сан-Стефано".

Българското посолство в Молдова и Българската община организираха тържествено събрание с обществеността на Кишинев, ръководено от председателя на Българската община Валентин Кунев. Героичният път, довел до освобождението на България, беше разкрит в доклада на д-р Николай Червенков. Като приветства участниците на събранията, посланикът на България в Молдова г-н Евгений Еков подробно се спря на значението на Сан-Стефанския договор в създаването на българската държава. Срещата завърши с представителен концерт на професионалния български ансамбъл "Родолубие" от гр. Тараклия, в който участва и изпълнителят на български народни песни Илия Лувов от България.

В деня на празника много хора се събраха на бившето Скаково поле (в Кишинев), където под музиката на българския химн и български патриотични песни бяха положени венци и цветя пред обелиска на българските опълченци. В емоционалните изказванията на Евгений Еков, Валентин Кунев и Та-

тяна Стоянова, член на Управителния съвет на Българската община, още веднъж беше подчертано значението на Руско-турската война от 1877-1878 г., героизмът на руските войници и българските опълченци. Присъстваха посланиците на Румъния и Украйна и съветниците от посолствата на Руската федерация и Беларус.

На следващия ден празникът беше отбелязан в катедрата по български език в Комратския държавен университет, където студентите се изказаха гостът от Кишинев д-р Николай Червенков и заветващият катедрата доц. Кирил Цанков.

В 85-то средно училище в гр. Кишинев бе организирано литературно четене на тема "125 години от началото на Руско-турската война от 1877-1878 г." Учениците с директора на училището, члена на управителния съвет на Научното дружество на българистите в РМ Юри Кишичлов подготвиха интересна програма. С това в Молдова започнаха прояви, свързани със 125-я юбилей от обявяването на Освободителната Руско-турска война в Кишинев.

Националният празник на България се чувства и в много други училища, библиотеки, като този ден, все повече става празник и на тухашните българи.

Николай Танев

Движението на бесарабските българи за осигуряване правата на националните малцинства в Румъния (1917 - 1918 г.)

Мария Забунова

Бесарабия и Дунавската делта вече две столетия продължават да бъдат сред най-оспорваните територии в Европа. В началото на XIX в. Русия започва да води борба за Бесарабия и делтата. След поредната Руско-турска война през 1812 г., според Букурещкия договор, Русия получава Бесарабия и Килийския ръкав, а през 1826-1829 г. - другите два ръкава на делтата. След Кримската война Русия отстъпва Бесарабия на Влашко за около 22 години, защото след Берлинския конгрес от 1878 г. отново си я възвръща. Румъния завзема повторно Бесарабия в периода от края на 1917 до 27 март (9 април) 1918 г.

Яшкото правителство се възползва от заксянялата съветизация в Бесарабия и още в края на декември 1917 г. придвижва войски във вътрешността ѝ. Румънските кралски войски завземат градчето Леово. За тази цел те си осигуряват предварително съгласие както на командващия руските войски на Румънския фронт генерал Шчербачев, който събира в Яш монархически настроените офицери, така и на правителството на Украинската Централна рада. Кралските войски заемат станцията Биковец и заедно с войските на Петлюра влизат в Унгени, окупира Кагул и тръгват към Кишинев. Презан, главнокомандващ на румънските военни сили, заповядва на войските си (две пехотни и две кавалерийски дивизии) да преминат река Прут. Помагайки на румънците, ген. Шчербачев разтурва Румънския фронт, а главнокомандващият на руската Четвърта армия ген. Ко-

бецу отваря пътя на румънците към Болград и Измаил, за да превърне Бесарабия в плацдарм за бъдещите действия срещу революционна Русия! Румънските войски се натъкват на упорита съпротива на въоръжените отряди на немолдованското население и на болшевирианите военни формирования (на 14 януари 1914 г. в Кишинев се установява съветската власт, а на 17 януари в Одеса е обявено създаването на Одеската съветска република в границите на Херсонска и частично Бесарабска губерния). На 16 януари правителството на Съветска Русия дава ултиматум на Румъния, на 18 януари румънските войски завземат Кишинев, на 20 януари е завзет и Измаил. Румънците превземат делтата на Дунав, Килия, Вилково, а боевете за Акерман продължават до 9 март 1918 г. Два дни след Брест-Литовския мир, на 5 март 1918 г., в

Буфтя е подписан премилиитарният мирен договор между Румъния и Централните сили. Съгласно неговите условия Румъния предава цяла Добруджа на четирите държави победителки за съвместно владение (кодоминиум), но същевременно е санкционирана анексията на Бесарабия от страна на Румъния и е разрешено на последната да държи войска там. Изходната база за позицията на Централните сили откриваме в един строго поверителен доклад на посланика на Австро-Унгария в цариград маркиз Палавичини, датиран от 26 февруари 1918 г. Той предупреждава император Карл за опасността, която биха представлявали за монархията "две славянски селски републики България и Украйна, общо с над 50 млн. население (под Украйна разбираме Украинската народна република, която на 22 януари 1918 г. обявява независимостта си от Русия и където влиза Бесарабия). Дори и да не тръгнат по "социалистическо-комунистически път", те биха повлияли пагубно върху славянското население в Хабсбургската империя. Той съветва да се откъснат от България Северна Добруджа и от УНР Бесарабия и се дадат на Румъния, за да се предотврати евентуалният "славянски натиск".

В деня на подписването на договора в Буфтя румънската дипломация изненадва Централните сили, като започва мирни преговори със съветското правителство. На 9 март 1918 г. Румъния подписва нов договор, с който се задължава в двумесечен срок да изтегли войските си от Бесарабия. Договорът е предварително "ухапван" на Антантата от ген. Авереску (министър-председател на преходното правителство от 26 януари 1918 г. след оставката на Братнану), политически резерв в случай, че Антантата се окаже краен победител във войната. На 28 март Авереску подава оставка и на власт идва открито прогерманско правителство на Маргилومان, който веднага денонсира договора от 9 март и за около един месец румънските войски окончателно анексираат отрязаната от Русия и Украйна Бесарабия. Правни впечатленията, че по времето, когато Румъния е поставена на колена пред Централните сили, принудена от тях да подпише примирие във Фокшани и прилиминарен мир в Буфтя, победителите не само признават, но и потвърждават чрез Букурещкия мирен договор от 7 май 1917 г. присъединяването на Бесарабия към победена Румъния. Не по-малко значещ е и фактът, че след разгрома на Централните сили държавите от Антантата по румънска молба анулират Букурещкия договор, но не връщат Бесарабия на Съветска Русия. Във връзка с тези събития към края на 1917 - началото на 1918 г. възниква идеята за организиране на бесарабските българи. Тогава Бесарабия е все още руска губерния, населена с разнородно по етнически състав население. Според руското преброяване от 1897 г. в областта живеят 47,5% молдованци, 19,6% украинци, 12% евреи, 8% русна-

Движението на бесарабските ...

ности. Впоследствие се приема проект за състав от 150 души: 105 молдованци, 15 украинци, 14 евреи, 7 руснаци, по двама българи, гагаузи, немци и по един поляк, арменец и грък. Към 1917 г. над 300 000 души българи и гагаузи заемат компактно Южна Бесарабия (Измаилска, Кагулска, Комратска и Акерманска околия), като българската диаспора обхваща още редица райони на Бесарабия. Октомврийският преврат ускорява процеса на разпадане на Руската империя. Дори онези райони, които доскоро не са и мечтали за автономия, започват да искат суверенитет. През 1917 г. широкомашабна дейност подхваща и молдованската буржоазия. В края на март в Кишинев е основана Молдованската национална партия, като нейните водачи си поставят за цел да обединят молдованите и по възможност някои от националните малцинства за поетапно откъсване от Бесарабия от Руската федеративна демократическа република и присъединяване към Румъния. На 3 ноември 1917 г. в Кишинев започва конгрес на Молдованските войнички и офицерски съвети и на 7 ноември се провъзгласява Бесарабия за автономна област, следващия ден е избран Сфатул Църйи (Народен съвет), "за да администрира всички дела на автономна Бесарабия", до "съвикването на Учредително събрание на Бесарабия, което ще бъде избрано" с всеобщо равноправно и тайно гласуване. Решава се Сфатул Църйи да се състои от 120 души и да включва представители на всички национал-

ности. Впоследствие се приема проект за състав от 150 души: 105 молдованци, 15 украинци, 14 евреи, 7 руснаци, по двама българи, гагаузи, немци и по един поляк, арменец и грък. Към 1917 г. над 300 000 души българи и гагаузи заемат компактно Южна Бесарабия (Измаилска, Кагулска, Комратска и Акерманска околия), като българската диаспора обхваща още редица райони на Бесарабия. Октомврийският преврат ускорява процеса на разпадане на Руската империя. Дори онези райони, които доскоро не са и мечтали за автономия, започват да искат суверенитет. През 1917 г. широкомашабна дейност подхваща и молдованската буржоазия. В края на март в Кишинев е основана Молдованската национална партия, като нейните водачи си поставят за цел да обединят молдованите и по възможност някои от националните малцинства за поетапно откъсване от Бесарабия от Руската федеративна демократическа република и присъединяване към Румъния. На 3 ноември 1917 г. в Кишинев започва конгрес на Молдованските войнички и офицерски съвети и на 7 ноември се провъзгласява Бесарабия за автономна област, следващия ден е избран Сфатул Църйи (Народен съвет), "за да администрира всички дела на автономна Бесарабия", до "съвикването на Учредително събрание на Бесарабия, което ще бъде избрано" с всеобщо равноправно и тайно гласуване. Решава се Сфатул Църйи да се състои от 120 души и да включва представители на всички национал-

лен орган и своя администрация; двама представители на Бесарабия да бъдат включени в Министерския съвет на Румъния, Сфатул Църйи да се запази за провеждането на аграрна реформа. На 10 декември 1918 г. Сфатул Църйи обявява безусловно присъединяване на Бесарабия към Румъния, но след това с кралски указ той се разтуря. В борбата за присъединяване на Бесарабия към Румъния освен двете главни политически сили (молдованци, привърженици за присъединяване и болшевики) съществуват и трета групировка. Тя е против присъединяването на Бесарабия към Румъния с мотиви от националноохранителен характер, но и против болшевишката система. Представители на тази групировка са убедени привърженици на искането за създаване на Република Бесарабия с буржоазно-демократичен режим и спазване на пълни граждански права и културно-национална автономия на отделни националности. Към тази група принадлежи преобладаващата част от българо-гагаузкото население, чиито възгледи за статута на Бесарабия еволюират и стигат до искане на политическа автономия на "Българска Бесарабия". След Октомврийската революция политическата активност на българо-гагаузкото население нараства. Част от него подкрепя болшевиките (броят на българо-гагаузкото население, сражавало се на тяхната страна, е около 15 хиляди души). От значение е както болшевишката пропаганда на общодемократични

(На стр. 8)

Неизвестен документ на Васил Априлов

(От стр. 5) Представяйки документа за отпечатване в "Български хоризонти", надявам се, че няма да го сполети предишната съдба. Къ - 1659 (1843) Сятељноуищ Графъ! Как благотворителя Болгаръ и Попечителя Гавровскаго училища осмѣливаю съ всепокорнѣйше просить Ваше Сятељство исходатайствовать ꙗ Государя Императора. Те. Чтобы прилагаемое присемъ духовное мое

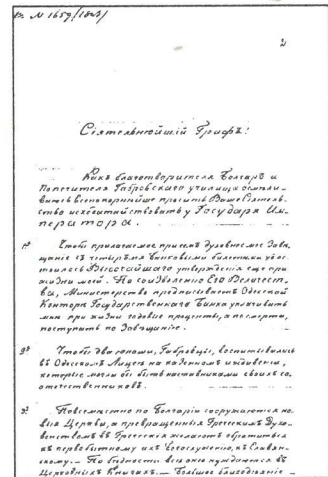
Завѣщаніе съ четырьмя Банковыми влетами удостоилось высочайшаго утверждения еще при жизни моеи. По сонзволению Его Величества, Министерство предписываетъ Одесской Канторѣ Государственаго Банка уплативать миѣ при жизни годовые проценты, а по смерти, поступать по Завѣщанію. Те. Чтобы два юноши, Гавровцы, воспитывались въ Одесскомъ Лицеѣ на казенномъ иждивеніи, которые могли бы быть наставниками своихъ соот-

чественниковъ. Зе. Повсемѣстно по Болгаріи сооружаются новыя Церкви, а превращенныя Греческимъ Духовенствомъ въ Греческія желаютъ обратиться къ первобытному ихъ Богослуженію, къ Славянскому. По вѣдности всѣхъ оубъ нуждуются въ Церковныхъ Книгахъ. - Большое благодѣяніе сдѣлано бы было вѣдному Болгарскому народу, если бы Правительство жертвовало въ пользу его ежегодно на 2000-2000 рублиевъ Церковныхъ Книгъ, сосудовъ и обла-

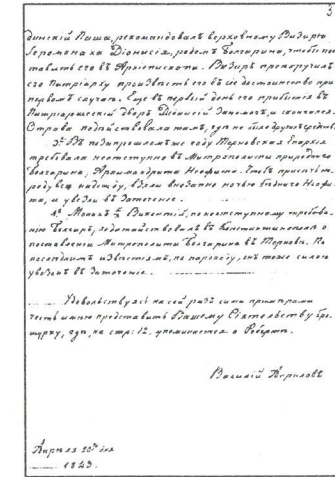
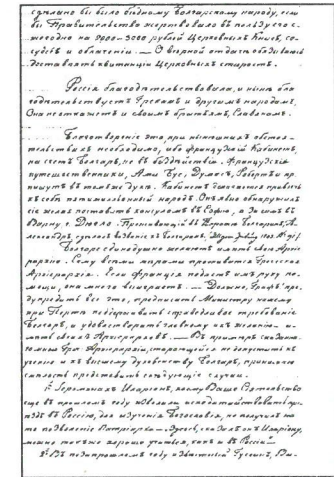
ченіи. - О вѣрной отдачѣ обязываюсь доставлять квитанціи Церковныхъ старостъ. Россія благодѣельствовала, и нынѣ благодѣельствуетъ Грекамъ и другимъ народамъ. Она не откажетъ своимъ братьямъ, Славянамъ. Благодѣяніе это, при нынѣшнихъ обстоятельствахъ необходимо, но французскій Кабинетъ, на счетъ Болгаръ, не въ вѣдѣйствіи. Французскіе путешественники, Ами Бюе, Думасъ, Робертъ и (На стр. 7)

Неизвестен документ на Васил Априлов

(От стр. 6) пр. пишутъ въ томъ же духѣ. Кабинетъ домагется привлечь къ себѣ пятимиллионный народъ. Онъ явно обнаружилъ сіе желая поставитъ консуломъ въ Софію, а за сямъ въ Варну, г. Дюгло. Проживающій въ Парижѣ Болгаринъ, Александръ сдѣлалъ воззваніе къ Болгарамъ. (Allgemeine Zeitung, 1843, № 91)*. Болгаре единодушно желаютъ имѣть свою Архіерархію. Семъ всѣми мѣрами противустъ Греческаю Юрхіерархію. Если Франція

Факсимилета от документа на Васил Априлов

(На стр. 8)

Движението на бесарабските...

(От стр. 7)

Мисирков заявява: "Българо-гагаузката фракция ме упълномоща да декларирам, че тя в никакъв случай не се смята в правото си, без пълномощия от българо-гагаузкото население в Бесарабия, да обсъжда и да решава въпроса за присъединяване на Бесарабия към която и да е съседна държава. Въпросът за съгласие с чужда държава, което би ограничило политическите права и независимост на Бесарабия, според мнението на фракцията, може да бъде поставен само от Учредителното събрание на Молдовската република, избрано чрез свободни избори от целия народ. Поради това българо-гагаузката фракция по въпроса за обединението на Бесарабия с Румъния при каквито и да са условия се въздържа да гласува"¹². На 13 април той заминава за София, за да разясни позицията на българо-гагаузкото население относно присъединяването на Бесарабия към Румъния и да изрази неговия протест.

През юли 1918 г. под влиянието на болшевишката пропаганда 45 български общини в Бесарабия подават петиция до Сфатул Църий да им се даде възможност за създаване на българска автономна област, която да се отдели от Молдовската република и да се присъедини към Съветска Украйна¹³. Вероятно във връзка с тези събития Кр. Мисирков връчва на председателя на Сфатул Църий писмен про-

тест срещу насилията, извършвани от румънското правителство и правителството на Молдовската република, подава си оставката като секретар на Сфатул Църий и член на Консултацияционната комисиона. На 11 ноември той е арестуван в Кишинев и по етапен ред експулсиран, като в България пристига в началото на декември 1918 г.¹⁴ Заседанието на Сфатул Църий от 10 декември 1918 г., където се обсъжда безусловното присъединяване към Румъния, М. Русев, предполага се, единственият останал член от българо-гагаузката фракция на Сфатул Църий, гласува против това решение¹⁵.

Дейността за защита на правата и свободите на българите в Бесарабия се включват бесарабските българи в България. Към началото на март 1918 г. във връзка с подписването на премилитарния договор с Румъния и Буфтя Владимир Дякович, който е журналист в София, подготвя мемоар до министър-председателя и министъра на външните работи Васил Радославов. Мемоарът е окончателно оформен и подписан на 14 март от 9 души, "представители на бесарабските българи в Царството": проф. Ал. Теодоров-Балан, Ал. Малинов, Д. Николаев, Йов Титоров, Вл. Дякович, Хр. Камбуров, В. Маринов, Г. Калинин и Гавр. Заметов. По-късно мемоарът е издаден печатно, като е приподписан от още 57 души.

В мемоара е направен под-

робен преглед на историята на българите в Бесарабия, като се акцентира на приноса им за българското национално-освободително движение. Искане се на преговорите в Букурещ да се "уговорят и гарантират" правата и свободите на българо-гагаузкото население в Бесарабия:

- български училища; преподаването на учебните дисциплини на родния език;
- права за свободни културни и стопански сдружения;
- пълна свобода на българския печат;
- национална църква;
- неприкосновеност на собствеността;
- права за административно самоуправление¹⁶.

Ангажирането в конфликта със съюзниците си относно бъдещето на Северна Добруджа, нито на преговорите в Брест-Литовск, нито в Буфтя и Букурещ, българското правителство не се решава да обсъжда въпроса за положението на бесарабското българо-гагаузко население. Като пример за подобна позиция на българското правителство може да послужи фактът, че след изтеглянето на българските военни части от северна Добруджа при ген. Тантилов се явява бесарабска делегация, правеща сондажи за възможността да получи военна подкрепа от българска страна при въоръжена съпротива на бесарабските българи срещу установяване на румънски режим. Придържал се към внимателната политика на българското правителство, Тантилов не се обвързва с никакви конкретни обещания¹⁷. По инициативата на Вл.

Дякович авторите на мемоара от 17 юли 1918 г. провеждат среща, а на 7 септември създават организация "Софийско дружество "Бесарабски българи". Главната цел на дружеството е да се поддържа "просветно-културно и църковно единство" на бесарабските българи с "целокупния български народ", да се действа за защита на техните права и свобода пред Парижката мирна конференция, както и за включване в мирния договор с Румъния на клаузи, които да я задължат да прилага по отношение на бесарабското иноморно население Договора за защита на националните малцинства с цел подпомагане на бесарабските българи¹⁸. С тази цел е подготвен мемоарът до председателя на Парижката мирна конференция, подписан от 128 души с цел да се подпомогне борбата на българо-гагаузкото население на политическа автономия на Южна Бесарабия.

На Парижката мирна конференция се обсъжда бесарабският въпрос. В доклада на комисията за изучаване на териториалните проблеми, отнасящи се до Румъния, от 5 март 1919 г. се приема по принцип присъединяването на Бесарабия към Румъния, но се уточнява изрично: "Това присъединяване трябва да се извърши под една форма, която ще запази общите интереси на Бесарабия и правата на малцинствата от вероизповядана гледна точка"¹⁹.

Специалният договор за защита на малцинствата, съставен в Париж на 9 декември 1919 г., предвижда конкретни

Движението на...

действия, задължаващи Румъния да гарантира граждански, езикови, образователни и религиозни права на поданиците си. На 20 октомври 1920 г. между Главните съюзни сили (Великобритания, Франция, Италия и Япония, но без САЩ) и Румъния се подписва т. нар. Парижки протокол, който признава анексията на Бесарабия от Румъния. С чл. 3 от Протокола Румъния се задължава да спазва постановленията на договора от 9 декември 1919 г. Парижкия протокол е ратифициран от Великобритания през 1922 г., от Франция през 1924 г., от Италия през 1927 г. Япония не го ратифицира, а СССР многократно декларира, че не го признава. Румънските управляващи среди не изпълняват договора за защита на етническите малцинства, защото основната им цел е превръщането на Бесарабия в съставна част от Румъния. Проблемите на бесарабското население не са решени.

БЕЛЕЖКИ

1. Борьба трудящихся Молдавии против интервентов и внутренней контрреволюции 1917-1920, Кишинев, 1967, с. 58, 59.
2. Нотович, Ф. Бухаресткий мир 1918у Москва, 1959, с. 156.
3. Пейчиков, К. Бесарабский вопрос в политиката на Централните сили (1916-1918 г.); - В: Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. Т. 1, Велико Търново, 1992.
4. Виноградов, В. Н. Румъния в годы Первой мировой войны, Москва, 1969, с. 288, 289.
5. Пенчиков, К. Междунаро-

ден отзвук на Татарбунарското въстание през 1924 г. - В: Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. Т. 3, Велико Търново, 1994, с. 217.

6. Цит. по: Тодоров, П., Основаване и начална дейност на софийското дружество "Бесарабски българи" (1918-1919); - В: Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. Т. 1, Велико Търново, 1992, с. 142.

7. Антоноук, Д. С. Аftenюк, А. Есауленко, М. Иткис. Председателская роль "Сфатул Църий", Кишинев, 1969, с. 71-73.

8. Пак там, с. 88.

9. Борьба трудящихся Молдавии..., с. 216-219.

10. Дихан, М. Бесарабските българи в Октомврийската революция и гражданската война, София, 1971 г., с. 58.

11. Борьба трудящихся Бессарабии за свое освобождение и воссоединение с Советской Родиной, Кишинев, 1970, с. 52-64.

12. Цит. по: Грек И., Н. Червенков, Българите от Украйна и Молдова. минало и настояще, София, 1993, с. 162.

13. Дихан, М. Пос. съч., с. 51.

14. Тодоров, П. пос. съч., с. 150.

15. Борьба трудящихся Молдавии..., с. 216-219.

16. Мемоар на бесарабските българи, граждани на Царството, София, 1918, 29 с.

17. Анчев, С. Т. Бесарабският въпрос в българо-румънските отношения. - В: Българите в Северното Причерноморие... Т. 3, Велико Търново, 1994, с. 206.

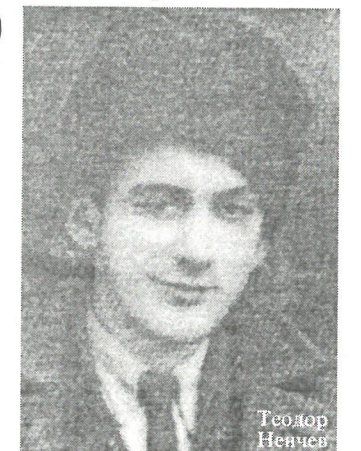
18. Тодоров, П. Пос. съч., с. 152.

19. Цит. по: Дякович, Вл., Българите в Бесарабия. Кратък исторически очерк, София, 1930 г., с. 47.

Малко познати имена

Българският поет Теодор Ненчев - лирик и бунтар

Д-р Леонид Куруч

Теодор Ненчев

Дълго време почти нищо не се знаеше за съдбата на бесарабския поет Теодор Ненчев след евакуирането му в Русия с майка му и брат му. Какво се случва с тях, къде той изчезва? Когато през 1967 г. литературният критик Симион Чибутару издава в Кишинев малката книжка "Теодор Ненчев. Поезия", отбелязва в увода само, че следите на поета се губят през време на Отечествената война, но това го казва по-скоро като предположение.

Благодарение на енергичните усилия на неколцина литератори, особено на писателя Георги Георгиу, днес ние разполагаме с немалко данни за живота и творчеството на Теодор Ненчев. Книгата "Teodor Nencev. Predestinare. Versuri. Ed. Ingr., postfata sinote de Gheorghie Gheorghiu, Chişinău: Hyperion, 1991" значително разшири нашите познания за поета. Междувпрочем, Г. Георгиу и днес попълва архива с данни за него. Неотдавна той издаде новия си труд "Destine literare" ("Литературни съдби"), в който има глава за Теодор Ненчев с нова информация.

Изследователят Г. Георгиу тръгнал по пътя на Ирак-

лий Андроников, когато писал литературните портрети за много от руските писатели: посетил родното място на поета с. Вълени, град Болград, където се учил, не пропуснал и Добруджа и писателя Яков Славов, който близко познавал Ненчев. Изучил документите, писмата, събрал много данни и главнооткрил екземпляр от стихосбирката му, издадена през 1937 г. и конфискувана. Това е може би единственият екземпляр, запазен до наши дни. На Г. Георгиу сме задължени и за сведенията за смъртта на Ненчев и мястото на погребението му. Много неща излизат на бял свят благодарение на изучаването на архива на майка му Ненчева, починала през 1948 г. (На стр. 10)

Неизвестен документ на Васил Априлов

(От стр. 7)

подастъ имъ рѣку помощи, она много выиграетъ. - Должно, Графъ, предупредить все это, предписать Министру нашему при Портѣ поддерживать справедливое тревованіе Болгарь, и удовлетворить главному ихъ желанію - имѣти своихъ Архіерерховъ. - Въ примѣръ сказаннаго мноюу Гречъ: Архіерархін, стараящейся не допустить къ ученію и къ высшемуу духовенству Болгарь, принимаю смѣлость предсавить слѣдующіе случан.

1е. Иромонахъ Иларіонъ, поемү Ваше Святельство еще въ прошломъ году изволнли исходатайствовать прѣздъ въ Россію, для изчненія Богословія, не получнл на то позволеніе Патріарха - Здьсь, сказалъ онъ Иларіону, можно такъже хорошо учитьсья, какъ и въ Россіи.

2е. Въ позпрошломъ году извѣстный Гүсеннъ, видинскій Паша, рекомандовалъ верховному Визирю Иеромонаха Діоннсія, родомъ Болгарина, что вы поставите его въ Архіепископи. Визирь препоручилъ

его Патріарху произвѣсть его въ не достоинство при первомъ случаѣ. Еще в первый день его привытія в Патріаршескій дворъ Діоннсій Занемогъ, и скончился. Отрава подѣйствоввала тамъ, гдѣ не было другиухъ средствъ.

3е. В позпрошлом же году Терновская Епархія тревовала неотстүпно въ Митрополити природнаго Болгарина, Архимандрита Неофита. Чтوبъ пресѣчь народу всѣ надежду, взяли внезапно ночью вѣднаго Неофита, и увезли въ заточеніе.

4е. Монахъ Викентій, по неотстүпномуу тревованію Болгарь, ходатайствовалъ въ Константинополь о постановленіи Митрополита Болгарина въ Терновѣ. По послѣднимъ извѣстіямъ, по пароходу, онъ тоже силою увезенъ въ Заточеніе.

Удовольствүясь на сей разъ сими примѣрами честь имѣю представить Вашемү Святельствү брошүрку, гдѣ, на стр:12, упоминается о Робертѣ.

Василій Априловъ
Апрѣля 20^о дня, 1843.
АВПР, ф. Главн. арх.
II-12, оп. 52
1843-63 гг., д.2, л.2-3

Неизвестен документ на Васил Априлов

КОМЕНТАР НА СПЕЦИАЛИСТА:

Документът, който колегата Иван Грек предлага на читателите на "Български ХОРИЗОНТИ", съдържа интересни данни за политическите, идейните и нравствените настроения и качества на своя автор. Въпреки че за Васил Априлов са изписани десетки страници, всеки новооткрит материал за него вълнува изследователите на Българското възраждане, като потвърждава установени вече истини за този велик

българин или разкрива нови страни от разностранната му личност и дейност.

Писмото до граф К. В. Неселрод от 1843 г. е изпратено по времето, когато здравето на Васил Априлов е твърде разклатено и вероятно това е причината той да изготви свое завещание. За съжаление екземплярът, за който се съобщава, че е приложен към писмото, липсва, а това пречи на изследователите да нап-

равят паралел с отпечатания Завет на Априлов от 1847 г., за да установят дали са еднакви, или това е по-ранен вариант.

В писмото прави силно впечатление тактичността на Васил Априлов, който чрез графа отправя към руския император няколко много важни за българите искания. С първата точка, в която моли за потвърждение на завещанието си, авторът показва, че българите не само искат по-мощи, но и според сили-

те и възможностите си сами се опитват да си помогнат материално чрез лични дарения.

И в този документ Васил Априлов остава верен на своите настоятелни до руския вседържател молби, които отправя чрез граф Воронцов още през 30-те години на XIX в. за отпускане на средства за обучение на българчета в Русия. В писмото обаче той точно посочва учебното заведение на завещанието си, авторът показва, че българите не само искат по-мощи, но и според сили-

(На стр. 10)

Българският поет Теодор Ненчев...

(От стр. 9)

Ето основният документ: "Вашият син мл. сержант Ненчев Феодор Георгиевич в боя за социалистическата родина, верен на воинската клетва, проявявайки героизъм и мъжество, загина на 3 ноември 1944 година. Погребан е с отдаване на военни почести." От Военния комисариат пристигат допълнителни сведения: Т. Ненчев е погребан във военното гробище в гр. Приекуле, район Лиепая, Латвия. Следва да се отбележи, че братът на Теодор Иван също загина на фронта.

През 1948 г. многострадалната майка Мария Ненчева (Мария Порняк, молдованка) умира. Бащата Георги Ненчев, българин, умира през 1918 г., когато Теодор е на пет години. Баща му страда от раните си, получени през Първата световна война. По-късно поетът ще напише:

*Ты, нам свет подаривший и жизнь,
Ты, которого знать не смогли мы,
Подойди, постучись, покажись,
Встань им мгли,
из проклятий, из глины.
Мы заждались. Ты*

*слышишь,
тебе ль
Не темно в тесном логове
мглистом?
Приходи. Мать постелет
постель,
Ты согреться чаем
душистым...*

("Отец", превод Г. Поженяна)

След смъртта на бащата майката с децата се премества от Вълени в Болград, където живее и сестра ѝ с надеждата да намери някаква работа, за да храни и изучи двамата си синове. Работи като чистачка, надничарка, перачка в богати семейства. Поетът ѝ посвещава стихотворението "Редове за майка", което започва така:

*Моя нежна
и преизпълнена с любов
майчице,
Наведи се над мене,
както в ранните години...*

Несправедливостта и беднотията тегнат над Т. Ненчев още от ранните години на детството и като ученик в Болград. Оформя се като поет-лирик, но едновременно и като социален поет. За тази втора страна от неговото творчество е малко писано.

Тиражът на първия поетически сборник на Ненчев "Poezii" (1937 г.)

бил конфискуван направо от печатницата в Болград заради бунтарското му съдържание. В началото на 1940 г., вече в Кишинев, излиза втора негова книга с такова заглавие, но, разбира се, без стиховете, застрашаващи властите по това време. Те всъщност, както се упоменава в сборника, подготвен от С. Чиботару през 1967 г., също не съдържа такива бунтарски стихове, но недоумяват защо бил конфискуван първият сборник през 1937 г.? Недоумението се разбира едва сега, когато Г. Георгиу възстановява първоначалното издание. От него се вижда, че Т. Ненчев се изявява със своите стихове като поет социален, поет на протеста, застъпник на бедните и онеправданите. Много от поетическите му творби са с истински "пролетарски мелодии". Той застава в защита на тези, които стенат "под гнета на законите и тегобите" ("Пролетарска любов"), призовават работниците да се сплотяват, защото часът настава ("За тези, които са от низините"), поддържа крадците заради глада ("Пасха"), уверен е, че ще настъпят големи промени в история-

та, които ще дадат на хората "синева, слава и хляб" ("Напред!"), чувства се като пророк, предвещаващ "царство на гладните и онеправданите" ("Посвещение") и т. н.

Наистина, понякога протестиращата му личност обединява в себе си настроенията на открито възмущение и отчаяна безнадеждност. В тези случаи душата на поета търси убежище от гнетящата действителност ("Безпокойство", "В степите", "Тройка" и др.).

Идването на съветската власт поетът посреща с ликуваща радост. Приет е в Съюза на писателите, работи в редакцията на вестник "Комсомолстуд Молдовей", който се издава в Кишинев. После надвисва войната...

Теодор Ненчев оставя след себе си литературно наследство, неоглямо по обем (той, разбира се, не успява цялостно да се реализира като литератор), но проникновено, истинско поетическо в значителна част посветено на обезправените и угнетени маси. За тези му качества в творчеството сега ние трябва да гледаме на поета с особена любов, да го приемаме от душа.

внимание на приноса на този изключителен българин за формулирането на стратегическите задачи на църковната борба. За съжаление по-късните изследователи пренебрегват този възлов извод. Надяваме се, че документът, който Иван Грек предлага, ще помогне не само да се възстанови истината, но и да се издигне на ново, по-високо научно равнище проучването на църковно-националното движение през 40-те години на XIX век.

Проф. д-р Румяна Радкова

Български национални организации в Молдова

В Молдова в момента са регистрирани към Министерството на правосъдието три национални български организации с републикански статут: Българска община, Българското дружество "Възраждане" и Научното дружество на българистите в РМ. Тези организации също са представени в Координационния съвет на Департамента за междуетнически отношения към правителството на Република Молдова.

Българското дружество "Възраждане" възникна в Кишинев в края на 1989 г. с председател Иван Забунов, доктор по история, депутат в парламента на републиката в два мандата (1992-1998). Дружеството има редица филиали в републиката, свой офис, в който имаше библиотека, която беше предадена на българското училище "Васил Левски" в Кишинев. Основно организира национално-културни мероприятия, подпомага изучаването на български език, поддържа връзки с обществени организации и официални институции в България и т.н. Дружеството спонсорира редица прояви: културни мероприятия, подпомага студенти, осигурява пътуване на различни групи в България, подпомага издаването на книги и т.н.

Управителен съвет:

1. Иван Забунов - председател
2. Георги Барбаров
3. Мария Великар
4. Петър Жеков
5. Георги Иванов
6. Георги Касир
7. Константин Парликов

8. Петър Писароглов
9. Петър Попов
10. Нико Стоянов
11. Степан Танов
Адрес: Кишинев,
проспект Московски, 12/2, т. 44 40 00

Управителен съвет:

1. Валентин Кунев - председател
2. Симеон Желяпов - първи заместник - председател
3. Георги Танов - заместник - председател
4. Георги Чилик - заместник - председател
5. Димитър Волков
6. Кирил Дарманчев
7. Иван Забунов

8. Васил Костов
9. Георги Нежит
10. Петър Парликов
11. Владимир Паскалов
12. Татяна Стоянова
13. Николай Червенков
Отговорен секретар - Иван Шавриев
Председател на контролната комисия - Георги Касир
Адрес: Кишинев, ул. Негруца, 3., т. 54 77 28

Научното дружество на българистите в РМ беше регистрирано през 1994 г. Основната му задача бе да обедини специалистите и любителите за по-дълбочено проучване и пропаганда на историята, културата и езика на българския народ, за разширяване на връзките между Молдова и България. То се опитва научно да подпомага българските дружества, държавните институции. Дружеството с помощта на различни спонсори, преди всичко от България, подготви и публикува повече от десет книги, организира редовно научни конференции, социологични, етноложки, фолклорни изследвания. По негова инициатива протекоха редица общобългарски републикански прояви. Дружеството поддържа връзки с научни и обществени организации в България, Русия, Украйна и Румъния.

Управителен съвет:

1. Николай Червенков - председател
 2. Надежда Кара - зам.-председател
 3. Николай Русев - зам.-председател
 4. Зоя Касапова - секретар
 5. Иван Кавалов
 6. Юри Кишкильов
 7. Елена Рацеева
- Председател на контролната комисия - Лилия Ханган
Представител на дружеството в България - Лазар Георгиев
Адрес: Кишинев, ул. Миорица, 3/1, ап. 94, т. 22 58 79;

Неизвестен документ на Васил Априлов

КОМЕНТАР НА СПЕЦИАЛИСТА:

(От стр. 9)

точно отговаря на зародилите се сред учащите се в Русия българи тенденции за получаването на средно и висше гражданско образование.

Васил Априлов си дава ясна сметка, че разрастването се по това време църковно-национално движение трябва да има своя макар и най-елементарна материална база и затова моли императора за ежегодна помощ за

българските църкви и най-вече за снабдяването им с богослужбни книги на църковнославянски език.

Особен интерес представлява втората част от предлаганото писмо, в което Васил Априлов може би за пръв път официално поставя пред руските правителствени среди въпроса за създаването на самостоятелна българска църква. Явно той е уверен, че получаването

ще стане със съдействието на Русия, а не на Западна Европа и особено на Франция или на Високата порта. Точно през 1843 г. и при това писмо на Васил Априлов бихме могли да смятаме, че вече се очертават няколко течения сред българските дейци по църковно-националното движение според външнополитическата им ориентация.

Проф. Михаил Арнаудов още преди 60 години в изследването си за Васил Априлов обръща

Делегация на кишиневското българско дружество "Възраждане", участвала в първата конференция на Международната асоциация на българите (МАБ) в София.

Знаменателен юбилей на проф. Петър Педов

През декември 2001 г. големият родолюбец и известен учен професор Петър Недов навърши 75 години. По този повод обнародваме приветствието на българската общественост в Република Молдова към него.

ДО АКАДЕМИК, ДОКТОР-ХАБИЛИТАТ, ПРОФЕСОР ПЕТЪР НЕДОВ

Дълбокоуважаеми г-н професор, Българската общественост в Република Молдова най-сърдечно Ви поздравява по случай 75-годишния юбилей!

Вашето име, Вашата професионална и родолюбива дейност за нас са винаги пример за гордост, преклонение и уважение.

Знаем колко много сте допринесли за биологическата наука, за развитието на лозарството. Вие заслужено притежавате най-високи научни отличия, световна известност.

За нас е особено важна Вашата патриотична всеотдайност. Израснал в родолюбиво семейство, в голямо бесарабско българско село, Вие отрано заживявате с българщината. Вече като ученик най-последователно отстоявате своя български произход, което ви

струва изключване от румънските учебни заведения. В този сложен за Вас момент Вие намирате кураж да продължите образованието си в прародината на Вашите деди България.

Бидейки винаги с народа си, Вие в тежките следвоенни години намирате сила и мъжество да се борите срещу сталинската диктатура, да отстоявате българското. Смъртната присъда, заменена с 25 години лагер, осемте години в ГУЛАГ-а не Ви пречувват. И след това, работейки успешно в науката, Вие с юнашка дързост, непоколебима вяра и целенасоченост продължавате да отстоявате интересите на сънародниците си. Само Вие знаете колко Ви е струвало да стигнете до ЦК на КПСС и да изложите най-наболелите проблеми на българската диаспора в Съветския съюз.

И не случайно, когато започва възродителният процес на народите в нашата република, Вашият авторитет изиграва обединяваща роля в нашето българско движение, по-специално при създаването на дружество "Възраждане", Българската община, Научното дружество на българистите, на редица общобесарабски български организации, а също при устройване на значителни родолюбиви прояви.

Проф. Петър Недов (правият)

В деня на юбилея Ви желаем по-нататъшни творчески успехи, здраве и благополучие!

ЧЕСТИТО!

Председател на Българската община в РМ: В.КУНЕВ

Председател на Българското дружество "Възраждане" в РМ: И.ЗАБУНОВ

Председател на Научното дружество на българистите в РМ: Н.ЧЕРВЕНКОВ
25 декември 2001 г., гр. Кишинев

има значителен принос в нашето националнокултурно и духовно възраждане.

Сигурно тази му народополезна дейност е оправдана дори от самото му име. Нали е язаджи - писар, грамотен човек. Навремето то е било нещо като професионално звание.

Отваряме приказка за "минали работи".

- Идеята да се изгради музей е на Валентин Маев, преподавател по история в местното средно училище. Успешната първа крачка - появява Захари Язаджи - е направена в началото на шейсетте години. По същото време в една от стаите на културния дом е открит и самият музей. Много са имената на твърдичани, които подвигат ръкави и се залавят за работа. Активна събирателска дейност извършват средношколците Христан Желяпов и Иван Пармакли. Имат заслуга и Андрей Журавльов, Генчо Бобиков и други.

Прекрачиш ли прага на музея, посприш ли пред витрините, поразгледаш ли предметите - оставаш, дето се вика, със зяпнала уста. Защото надали ще се намери друго такова заведение, на което биха могли да завидят всички наши селища - малки и големи.

(На стр. 13)

Поздравителен адрес на Държавната агенция за българите в чужбина

Честитим от все сърце 10-годишния юбилей на БЪЛГАРСКАТА БИБЛИОТЕКА ХРИСТО БОТЕВ в град Кишинев, Република Молдова!

През изминалите години библиотеката се превърна в пригледателен център за нашите сънародници в града, за специалистите-българисти и широки кръгове от молдавската общественост - приятели на България. Натрупан бе значителен книжовен фонд, включващ най-значимото от българската класика, научна и научно-популярна литература, периодичен печат. Организиран бяха множество литературни срещи, промоции на литературни творби и обсъждания. Библиотеката се превърна в партньор на българските дружества и организации в страната, търсен и надежден помощник на всички, които работят за съхраняване на българската национална идентичност.

Пожелаваме на колектива на библиотеката по-нататъшни успехи, здраве и лично щастие.

ЧЕСТИТ ЮБИЛЕЙ!

София, 1 март 2002г.
ПРЕДСЕДАТЕЛ:
Доц. г-р Пламен Павлов

Пред витрината с новите книги от библиотека "Христо Ботев"

С поглед към миналото...

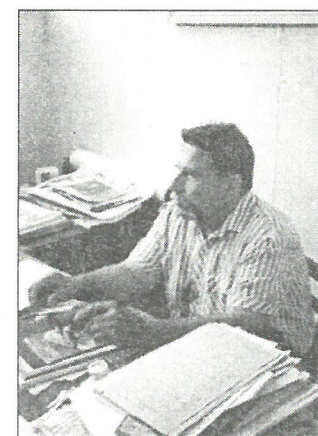
(От стр. 12)

- Да си послужим с езика на цифрите - подканва ни Захари Язаджи. - В Двореца на културата днес са отделени шест (цели шест! - б. а.) изложбени зали с няколко хиляди изделия, но и тези стаи не могат да поберат всичко. Въпреки трудностите, тези спътници на всекидневието ни, кметството и ръководството на местната агрофирма непрекъснато помагат на нашите културни институции.

Наистина, една доста оптимистична статистика. Извършената досега практическа работа впечатлява. Регионалната история на бесарабските българи има много "бели полета" и съвсем не е случайно, че краеведите заедно с учени българисти се стремят да запълват този вакуум.

Захари Язаджи ни развежда из залите на музея и ни запознава с изложените тук старини.

- Вглеждайте се по-вни-

Захари Язаджи, уредник на музея в с. Твърдица мателно и вие в тези предмети. Имаме тук едни от най-скъпите за нас реликви - две икони, пренесени от тамошната Твърдица, от България, по време на преселването, станало през 1830 г. Запазени са през вековете от родолюбиви хора. А потомците в лицето на Ана Данилова Белчевичина и самия Захари

Какво знаем за Орфей?

Кунка Хубанова

Неотдавна по телевизията бе прожектиран американският филм "Язон и аргонавтите", в който певецът Орфей бе представен като негр.

Американците може да не познават митологията на Балканския полуостров, но ние, които живеем по земите на древните траки, сме длъжни да защитим историческото им минало.

Според сведенията на Херодот, Страбон и Конон, Орфей е тракийски цар -

жрец, лечител и реформатор. Той е царувал в Югозападна Тракия "край Хелеспонта и Родопите". Предполага се, че е живял в VII век пр. н. е. по време на гръцката колонизация на бреговете на Тракия.

Според разказа на Конон, Орфей бил прочут и богат владетел с пророческа и музикална дарба. "Занимавал се с музика и преди всичко с пеене под съпровода на лира. Той умеел така да омайва с песните си, че дори зверовете и хишните птици го следвали с удоволствие." Благодарение на неговия музикален талант аргонавтите и Язон могли да избегнат омайващите песни на сирените, носещи им гибел. И затова го канят на своя кораб.

Музиката му имала и целебно въздействие. Тя била в състояние да накара човека да забрави всичко. Методът му бил едновременно с тялото да се лекува и душата. А това е възможно само с песни!

Язаджи ги принасят в дар на музея. Или един друг много интересен експонат, останал от времето на дядя Ноя - кантар, също донесен от България от първите заселници.

И тъкмо тук му е мястото да се запитаме: кои са били те, първите заселници, отседнали по тези места?

И на този въпрос уредникът на музея дава изчерпателен отговор. Много е трилтой стъпалата на различни институции, включително и на Държавния архив, за да се слобие с необходимите материали. Не му е било лесно. Но постигнал целта си. Днес музеят притежава целия списък на първите твърдишки заселници. Според Ревизката сказка (преброяване на населението) от (835 г., т. е. само 5 години след преселението, колония Твърдица наброява 156 семейства, или 138 фамилии. Има ги списъците и от 1850, 1859, 1923/1924 г.

Нещо повече. въз основа на тези и други исторически документи е подготвена за

печат книга с родословните дървета на всички твърдишки родове. Една друга книга за историята на Твърдица, пише Екатерина Челак, доктор по история, член на Научното дружество на българистите в Република Молдова, родом от същото село.

Към казаното дотук бихме добавили, че твърдичани знаят кои са най-бележитите им селсяни - участниците в Първата и Втората световна война, в Българското опълчение, загиналите, носителите на награди, репресираните, първенците и т. н.

Наистина, времето е памет... Историческа памет. И това идват да потвърдят и тези незабравими срещи с Твърдишкия музей, с неговия уредник Захари Язаджи. Тук се пази автентичността на Твърдица и на нейните жители, пък, ако щете - и на българщината в целия Буджакски край.

Не отминавайте музея! - съветваме гостите на Твърдица.

Наша съвременница

С поглед към миналото

Иван Кабалов

Спомням си първата ни среща с този симпатичен човек от нашенска Твърдица. Едва пристигнали, ние се озовахме в "чифлика" му и останахме изненадани - съзряхме тук какви ли не животни и птици - сърни, пауни, фазани, токачки, различни породи кокошки...

- Тези, дребните, са "рогати бентамки" - обяснява Захари Язаджи. - А едрите са "брами" и гашати "кохинки". Кокошките достигат 4-5 килограма, а петлите - до 8. Яйцата изписах чак от Черкаск.

С една дума - екзотика!

Но да оставим настрана тези увлечения на Захари Язаджи и да се върнем към по-сериозните му занимания.

Трябва ли да доказваме, че село Твърдица е истинско българско огнище. Типично културно средище на българщината, запазило своята история, бит, здравите културни традиции, народни обреди и обичаи, пуснали тук яки корени и оцелели през вековете.

български ХОРИЗОНТИ 2/02

български ХОРИЗОНТИ 2/02

ПОВЕЧЕ ТАКА НЕ БИВА!

Как да пишем правилно, за да не ни се смеят

Лазар Георгиев

Поводът за тези непреценциозни бележки е настъпилата анархия в изписването на географските имена на български език в българските издания - книги, брошури, списания, вестници и др. Този "бум" особено се забелязва в последните години, когато в целия политически, стопански, културен и друг живот царя хаос: всеки превежда и пише както си иска, без да се съобразява с историята и практическата законосъобразност в изписването на каквато и да е дума, наименование, факт или предмет. И колкото по-рано се турне ред в тази област, толкова по-добре.

Наименованията на държавите, градовете, селата или местностите имат различен произход и колкото и "новатори" да сме, не можем да не се съобразяваме с това изискване. Да вземем за пример думата Молдова: по-рано е съществувало княжество Молдавия, което и сега дава отражение в наименованието не само на Република Молдова, но и на производните думи - молдавска култура, молдавски народ, молдавско село... За съжаление в българските издания и сега произволът властва, всеки автор, редактор или коректор си измисля свои закони и затова срещаме такава пъстрота при изписването на думите, че всеки умен човек би се надсмял. Това се отнася и за наименованието на Украйна или Украина в зависимост от падането на ударението, което дава отражение и в производните граматически думи "украинска държава, украински език, украинско население" и т. н.

Година наред в печата, книгоиздаването или в обикновения разговор не може да се приеме как да се изговаря правилно столицата на Молдова: Кишинев или Кишинеу. Мога да посоча десетки примери от издания не само от България, но и в молдова или в Украйна, в които "безвластието" напълно цари по отношение на правописните форми. Достатъчно е да разлистим няколко от издадените по-рано и сега трудове за Бесарабия и ще се натъкнем на какви ли не решения: **М. Дихан.** Участието на българските политемигранти в изграждането на социализма в Украйна. С., 1977; **К. Поглубко.** През равнините към Балкана, С. 1979; **Е. Сюпюр.** Българската емигрантска интелигенция в Румъния през XIX век. С., 1982; Бесарабските българи за себе си. Сборник. С., 2001 и други книги. Ако сравним изписванията на държавите, градовете и селата в печата в Украйна или Молдова на български език, ще открием неимоверната разлика.

Нека да посоча няколко примера. Град Тараклия води началото си от наименованието Шоп Тараклий. Не на едно място е изписвано името му само като Тараклий, което почти съвпада и с името на с. Кайраклий, често срещано като Кайраклия, Караклия или Кайракли. Интересно е представяно името на известното село Чийший - така е изписвано не само в редица стари документи, но и във в. "Роден край" (бр. 42 от 20.10.2001 г.), когато честваша 160 години от основаването на чийшийското училище. До 1946 г. жителите му са го наричали

не само с. Градина, но и с. Чийшия, като после е прекръстено с руското название Огородное, а от 1975 г. - само като Городнее. Пъстрота има и при назоваването на с. Чешмеваруит (Чешмя вървита, Чешме вървита и пр.), Вален (Вълени, Валени), на с. Благоево (Кашкова, Кошково, Большой Буялик, Голям Буялък), Вълканещ (Вулканещ), Конгас (Конгаз), Табак (Табаки), Вайсал (Василевка, Войсанов, Лозаватка), Нижняя Албота (Долна Албота), Ботево (Ботиево, Ботевка) и т. н. От голямо значение е от какъв език се транскрибира селището - руски, румънски (молдавски), украински или пък се ползват стари наименования, непреведени от други езици.

Темата за географските наименования е обширна и с една бележка не може да се изчерпа. Това още повече задължава специализираните институти в Молдова и Украйна, които пряко се занимават с историята и транскрибирането на имената, както и до отделни специалисти, по-скоро да се заемат с тази благородна дейност и турчат ред в тази област. Не бива повече да се разчита на отделните автори и техните разбирания по този въпрос, защото броят на издаваните трудове или отделни книги все повече нараства, неточностите при наиме-

нованието на селищата набъбват и става все по-трудно за читателя да се ориентира в джунглата. Изследването на този проблем е задача на задачите и редно е в най-скоро време да се появи единен речник-справочник на селищата и селищните имена, свързани с българската история.

Иначе неизбежна ще бъде бъркотията, каквато вече се появи в издадените два тома през последните години за Българското опълчение (предстои да бъде отпечатан и третият том), в които вместо да се съобщат точните наименования на селищата в Молдова, Украйна и Русия, от които идват опълченците, са използвани най-старите имена на селата и градовете като Бендер (Бендери), Вайсал (Василевка), Волости Олшанка, Делен (Девлетегач), Димитровка (Денжилер), Жовтнево (Каракурт), Ивановка (Акермански уезд), Каталица (?), Болградско, Кишлав (Таврическа губерния), Коланоканевич (Акермански уезд), Копчак (Татар Копчак), Кошково (Одески уезд), Кучубей, Болградско, Малта (Бендерски уезд), Скемча (Акермански уезд), Теодосия (Таврическа губерния), Яровое (Гюлбен) и др. Ако се доверяваме на един такъв източник, какво би станало по-нататък!

Проф. д-р ф. н. Иван Стоянов, преподавател в Славянски университет в Киев, Украйна

"ВОЛЖКИ БУЛГАРИЗМ" - ОТКЪДЕ НАКЪДЕ?

Колю ГЕШОВ

Вече години наред в България по вестници и в телевизионни предавания се говори за "сънародници от Волга". Наистина още на 30 юни 1994 г. в гр. Казан бе създаден "Български национален конгрес". Тази обществена организация се стреми към възвръщането на изгубеното народностно име, културна консолидация на волжките българи (булгари, болгарини) да укрепят езика си. Един ги преценяват като тюркоговорещи бивши татари, чувашки и т.н., превапци на българи. Други, например от най-запазените "тангрести", виждат в тях издънки от Котраговите българи.

През 1893 г. в лудницата починал един старец на име Багаутдин, човек грамотен и необичаен. Бил ли е наистина побъркан никой нищо със сигурност не знае. Поне така твърдят представители на властта. Багаутдин се смятал за последовател на Св. Вайс, един от близките хора на Мохамед. От 1862 г. той станал открит противник на официалното мюсюлманство, което според него по своя воля се продало на руската царска администрация. Той съумял да създаде в Казан специален дом за молитви, където се събирали всички т.нар. "вайсовци". По-късно този дом е бил унищожен, а ръководителят на новото течение в исляма - арестуван. По времето на съдебното дирене (1884 г.) се стига до извода, че водачът следва да бъде отведен в лудница!

Синът на починалия старец Гинанутдин продължава делото на баща си, макар че десетина години е бил изселен от родните места. През 1905 г. той възстановява общината, която станала още по-радикална организация. Това става причина за ново арестуване на ръководителя (1910-1917 г.). Гинанутдин се връща в Казан вече по време на революцията. Той сега се казва Гинан Вайсов ал-Булгари, имайки пред вид неговите "кръвни връзки" с ханския род в средновековна Волжка България. Неговите съратници организират първия конгрес на волжките българи-мюсюлмани с призив: "Назад в България!". На 11 януари 1918 г. Гинан Вайсов издава заповед "до всички мюсюлмани и мюсюлманки от България" да се обединяват "под свещеното общобългарско знаме". Той не само провъзгласява идеята на един вид ислямски социализъм, но става реален съюзник на болшевиките, участва в бойните действия срещу враговете на революцията и наскоро загива.

От 1920-те години насам движението на българи-мюсюлманите в Поволжието приключва. Неговите идеи, съхранени от сина на Гинан - Михрад Вайсов (1918-1986), пак стават актуални вече в годините на горбачовската перестройка. "Неовайсовците" издигат лозунг: "Ние сме българи!". Булгаризмът в Татарстан (бивша Съветска автономна република) и сред татарите може да бъде разбран чрез следния цитат: "Булгарите не са малцинство от татарския народ, а са същият татарски народ,

но който се самоосъзнава не като роб на монголските ханове и руските царе, които са дали презрителен прякор "татари" на тюрко-булгарите, за да оправдаят техните завоевания, а като продължател на националната си наследственост и историческа приемственост".

Така че "булгарското" в Татария за един век много се е променило. До 1917 г. ставало дума за "истински" ислям на булгарските ханове, наследен направо от арабите и запазен от волжките българи. Обаче последните години повече се говори за етнически корени и национално възвръщане. Проучването на тези процеси, които протичат на Волга, показва колко е сложно положението: създават се нови истории, митове, илюзии, врагове и роднини...

Обаче булгаризмът е само едното крило на националните търсения при Волга. Другото движение актуализира Златната Орда с нейното интернационално наследство. Има и нещо средно - тези, които говорят за "булгаро-татари". Трябва да се подчертае, че всички тези идейно закахърени хора имат предвид един и същ народ - "татари" и ползват един общ "татарски език" (поне според съветската терминология).

Невероятно, но от хановите на Волжка България до хановите на Улус Джучиев в Република Татарстан понякога не остава и една крачка. А нали се знае: във всяка борба трябва да има "суперстар"! Кой ще ви каже сега, че Чингисхан е подходящ за тази работа от Кубрат?!

Етнофолклорният ансамбъл "Въглече" към българското училище "Васил Левски" в Кишинев успешно се представи на Републиканския фолклорен фестивал в молдавската столица

България - райска наслада

Александър Алексеев

Смятайки се за голям социолог, събрах различни възгледи на някои аспекти от живота ни в България. С тази цел разпитах всички участници на експедиция "Руйно-2000". Въпросите и отговорите не са строго систематизирани, но в повечето случаи дават представа за България и нашето пребиваване в страната. Цялата група беше от 11 души, повечето от които посещаваха България за първи път. Тези впечатления са начални, затова и най-ярки, макар че може би и не най-верни. Между нас имаше хора, които по-добре познаваха България, затова техните отговори ще служат за индикатор на впечатленията ни.

С помощта на тези впечатления опитах също да намеря сходства и различия в двете държави - България и Молдова. Обаче по-ясно се виждат особеностите на България, Молдова остана "в сянка". Може би затова, че с нея сме свикнали и не я виждаме като нещо особено. Тази разлика по-добре може да долови чужденец или опитен антрополог, макар че така мисля, скоро Молдова ще има свои Леви-Строси.

Ето какво най-много учуди нашата група в България:

Първо място - национални традиции: иманяри - това е нормално, тъй като те непосредствено бяха свързани с нашата дейност в страната и всеки ден ни поднасяха най-различни изненади; шалвари - дамски панталони на тюр-

(На стр. 16)

България...

(От стр. 15)
коезично население в северо-източна България;

Второ място - специфични български питиета:

боза - слабоалкохолно питие от просо. На някои от нас много ни хареса, на други - не много (Евгений Зверев например говореше, че от боза му става лошо, стомахът го присвива, Денис Топал обаче разправяше за целебните свойства на питието, което помага от махмурлук);

ракия - висококачествен самогон, след който глава не боли;

водка № 5 - обикновена хубава водка (питахме се: а колко е добра № 1, която нямаше късмет да опитаме);

мастика - анисова водка, която кристализира в хладилника; след консумацията на мастика се наблюдава красив блясък в очите на момите;

Трето място - особености на българската кулинария:

чеверме - шиле или яре, опечено на шиш над дървени въглища (много вкусно!);

таратор - студена супа от кисело мляко, краставици и копър (прилича на руска окрошка, направи голямо впечатление на всички александровци от нашата експедиция).

Четвърто място - природа;

море (въпреки септемврийското време, ние не можехме да не се изкъпем в морето край "Златните пясъци")

планини (виждахме ги само отдалече, но много ги харесвахме);

много пожари (по причина на голямото засушаване пожарите са едни от най-важните национални проблеми в България);

Пето място - изненади на флора и фауна:

балкански магарета - в България има много магарета, но някои от тях са от особен вид, които се отличават с по-големи размери, наричат ги катъри;

много тикви - големи тиквички са засадени с тикви, семките на които са предназначени за експорт (местните фермери обясниха, че тиквени семки се изнасят в Англия, където с тях хранят папалаги);

Шесто място - уреждане на живота. Другите отговори могат да се разделят на две групи:

Първа група показва животът в България без наше участие. В този случай участниците в експедицията са само зрители. Тези въпроси служат за сравняване на двете държави: Молдова - нещо общоизвестно за всички, и България - нещо ново, непознато.

Почти по всички показатели (макар и не еднородно) България се намира по-напред от Молдова.

Животът в България е по-добър от нашия.

Нивото на образование е еднакво, но има и мнение, че хуманитарните науки там са на по-високо равнище.

Климатът е разнообразен. Там, където работихме на разкопките климатът бе много по-лош, отколкото в Молдова, по-

ради голямата суша. Но България е голяма държава според европейските стандарти, с много разнообразен ландшафт, затова сложно е да говорим за цялата територия. Трябва да кажа, че когато бяхме на черноморското крайбрежие, жегата беше по-незабележима, отколкото в Молдова.

Българите по мнение на мнозинството, са по-добри и по-богати от молдовците. Може би направихме такъв извод, защото общувахме с ограничен брой българи. Обаче истината е в това, че хората в България имат по-висока заплата, могат да излизат вечер на разходка, да стоят по кафенета, барове, те не се карат на обществени места. Има и такива мнения, че българите са по-резервирани, по-независими един от друг и по-наивни.

Българските градове са много своеобразни. Заедно с доста големи градове има и малки градчета. Например в Дулово живеят около 6000 жители, градът е много красив, прилича на малък Кишинев. В Молдова 6000 души наброяват големите села. Мнение на мнозинството е, че българските градове са по-богати и по-красиви от молдавските.

Селата също се различават. Те са по-малки. Съвременната архитектура не е много изразителна. "Последен писък на мода" в българско село е сателитната антена върху много от къщите. Така че богатството на стопанина се измерва с количеството и качеството на антените.

Що се отнася до икономическото положение, повечето от нас смятат, че България се намира в процес на подем. Впрочем, съществува и мнение, че икономиката на държавата се движи като тролей по определен маршрут - трудно е да се пресени, кое е добре и кое не.

В края може да се направи изводът, че България се намира крачка по-напред от Молдова и ако искаме да стигнем България, трябва у нас да влияем не само на икономиката, но и на такива параметри като хората, селата, градовете.

Втората група въпроси са вече с нашето участие. Ние сме не само зрители, а и изпълнители на главни роли в този спектакъл. Отговорите показват с какво се занимавахме там, какви роли играехме и какво видяхме.

Една от основните колективни роли в България - а за мнозинството даже и основна, е да си "турист". С помощта на местните власти ние посетихме много забележителности: древни и съвременни градове, морето.

Друга роля, която успешно изпълнихме, е "археологията". Ние работехме на крепостта Картал-кале - това беше за нас нашето пребиваването ни България. Но повечето от нас не смятат археологията за главна цел. Това беше само добро дело, помощ на българските музеи и предлог за пътуване по света.

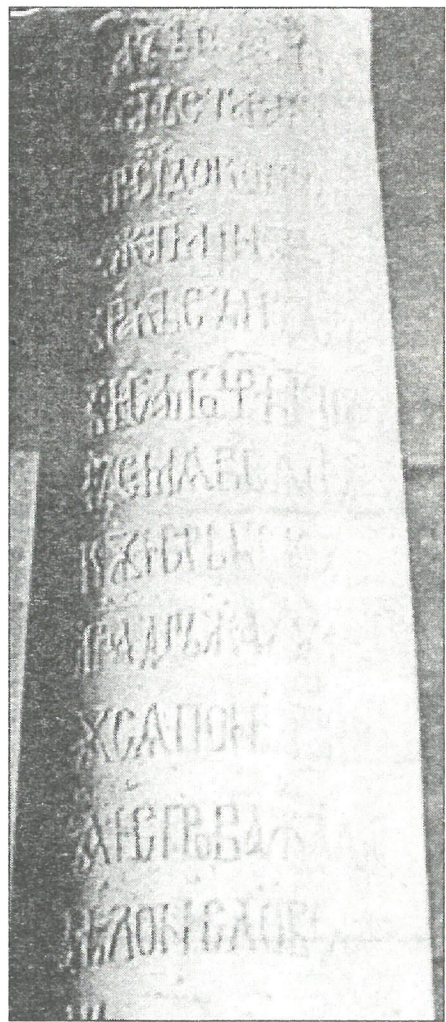
Ние се срещнахме в България с още едно много интересно явление, свързано с нашата дейност - иманярството. Иманярството тук е стара традиция и даже мода. Да бъдеш иманяр е по-скоро престижно, отколкото позорно, макар че не се разгласява. Иманярите бяха наши кон-

куренти, много пъти те идваха при нас на терена, предлагаха ни помощ. Харесаха нашия метод на работа и веднъж даже тайно продължиха работата ни, докато бяхме в почивка. Някои от тях дори се опитаха да се сприятелят с нас и пожертваха част от собствените си находки в полза на българските музеи като гаранция за своето приятелство.

Още един интересен елемент в нашата експедиция - храната. Нас така добре ни хранеха, че ние всеки ден се питахме: "Защо така хубаво ни хранят?!" Някои от нас смятат, че това е свързано с тежката работа на терена. Мнозинството обаче предположи, че това е традиция. Сигурно българите са добри затова, че са нахранени.

С две думи: експедиция беше успешна. Никой не загуби, всички спечелиха, особено ние, участниците в нея.

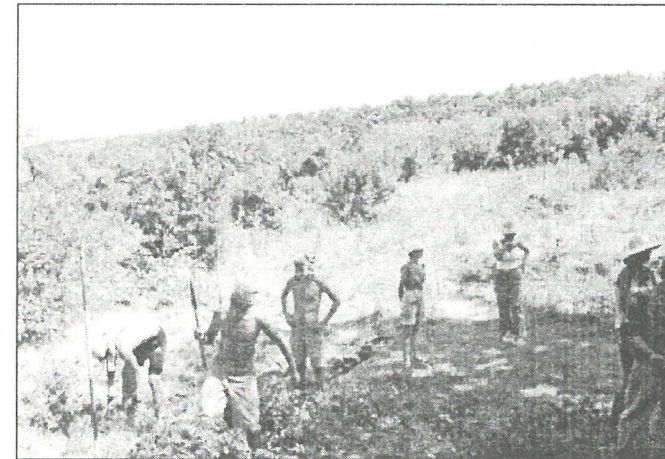
Колоната на хан Омуртаг

"Човек умира и друг се ражда, остават делата му. Туча тече. Слъщето сияе. Живее саракът. Ден прихода. Ден захожда. Българската слава не помръква..."

ХАН ОМУРТАГ

Картал-кале: изследванията продължават

Август 2000 г. Разкопките на Картал кале започват от трасирането на бъдещия изкоп.

През август - септември 2000 г. в община Дулово, Силистренски окръг, започна да работи първата международна археологическа експедиция от Молдова. Тя продължи и през

2001 г. Под ръководството на стопаните с усилията на студентите от Висшата антропологическа школа (ВАШ) правихме разкопки на една от старобългарските крепости в регио-

Българската филология в Комратския държавен университет

Доц. г-р КИРИЛ ЦАНКОВ

Комратският държавен университет е един от двата университета в Молдова, които подготвят кадри по български език и литература. През 2002 г. този университет отбеляза 11 години от създаването си, през които той се утвърждава като начално и просветно средище не само в Гагаузката автономия, но и в цяла Южна Молдова. Особено важна е ролята му като център на българистиката в тази част на страната, като се има предвид фактът, че това е университетът, който се намира най-близо до районите с българско население.

Катедрата по българска филология съществува в университета от 1994 г., макар че тук български език и литература се изучават още от създаването му. Първият ръководител на катедрата е ст. преподавател М. Односталко, а от следващата 1995 г. ръководството е поверено на преподавателя от България доц. д-р В. Кръстев, последван от д-р Д. Димитрова (1997-1999), след нея по за един семестър катедрата се ръководи от ст. преподавател Е. Сибова (специалист по руски език, която същевременно е и декан на Факултета по национална култура) и ст. преподавател Св. Петрос (специалист по руска литература). От 1 януари 2001 г. ръководител на катедрата е доц. д-р Кирил Цанков, преподавател от България, езиковед.

Откакто съществува катедра, в нея са ра-

на.

Градището е познато на местните жители под името "Картал-кале" (в превод от турски "Орлова крепост"), а в археологическата литература обектът фигурира като "Руйно", от името на съвременното село, намиращо се на около 3 км северо-западно от крепостта. Крепостта е разположена върху високия нос, ограничен със стръмни брегове на сухоречието - река Синибир, пресъхнала преди години. Благодарение на местоположението север и юг крепостта е почти непристъпна. От източната страна се на-

мира главният ъ вход с основи на две кули. Тук и днес минава тесен път, водещ през крепостта от изток на запад. По него едва ще са разминат две каруци. От западната страна в посока към реката е имало голямо предградие. Цялата площ на обекта е някъде към 130-150 дка.

Крепостната стена е дебела до 2,5 метра: тя обикаля най-високия участък от паметника покрай целия му периметър. На някои места тя минава точно по ръба на скалата. От западната страна, която е била най-уязвима поради топографически условия, стената допълнително е укрепена с пет каменни кули, разположени на около 40 м една от друга.

(на стр. 18)

в момента от II до V курс, са 49 (тази година студенти в първи курс не бяха приети, тъй като на кандидат-студентите, завършили XII клас, бе предоставено правото да се запишат направо във II курс).

През 1996 г. завърши първият випуск по специалността "Учител по български и по руски език и литература" (12 студенти). През 1997 и 1998 г. - специалности "Учител по български език и литература" завършиха съответно 18 и 14 студенти, от които 7 написаха дипломни работи).

От 1999 г. насам абсолвентите са с двойна специалност - "Учител по български и молдавски (румънски) език и литература" (1999 - 8 души, с 8 дипломни работи; 2000 - 18 души, с 13 дипломни работи; 2001 - 16 души, с 8 дипломни работи). Тематиката на дипломните работи е свързана с проблемите на българския фолклор от Южна Молдова, разглеждат се и въпроси на българската литература и на съвременния български книжовен език.

В Комратския университет през ноември 1999 г. бе проведена Международна конференция по етнология на балканските народи, в която участваха учени от България, Украйна и Молдова. От катедрата доклади изнесоха д-р Д. Димитрова и Н. Попаз ("Познанията на бесарабските българи. Социкултурни аспекти"). Втора научна конференция - "Функционирането на българския и други езици и литератури в контекста на езиковата ситуация в Молдова" - бе проведена през май 2000 г. В нея с доклади участваха Н. Попаз, Т. Раковчена, Е. Георгиева, К. Цанков;

(на стр. 18)

Картал-кале: изследванията продължават

(от стр. 17)

Разкритите материали от Руйно са многобройни и характерни за сравняване. Те показват прякото родство с древностите от левия бряг на Дунава и дават добра

възможност за тяхното хронологическо разделяне. Вземлянките бяха намерени селскостопански оръдия, съдове от глина, метални изделия, върховете на стрели, накити - обеци, пръстени, аплика-

ции, многобройни култови предмети - кръстове и медальони. Едно от намерените съоръжения може да се нарече хлебарня: тук са открити остатъци на два хромела и на пещ за хляб, които заема-

ли почти цяло помещение. Голямо впечатление ни направиха разчистените основи на мощни отбранителни стени и кули. Успяхме да разберем, че крепостта е изгоряла от пожар.

Ние сме убедени, че данните, получени от разкопките в България, ще ни позволят да намерим ключа за правилното разбиране на историята не само на даден регион от IX-X в. Изследванията на Картал-кале ще продължат и през тази година. По същото време са необходими и разкопки на българските старини и в Бесарабия. Легендарният Онгъл - люлката на Дунавска България, е пълен с тайни.

Георги Атанасов
(Силистра)
Николай Русев
(Кишинев)

Студенти от ВАШ заедно с изтъкнати български археолози на екскурзия в древния Преслав - втората българска столица, през септември 2001 г.

Българската филология...

(от стр. 17)

имахме и участници от Кишинев и Таракия - Н. Червенков, Е. Сорочану, Е. Рацеева, Л. Петренко, М. Бакалова, В. Кондов.

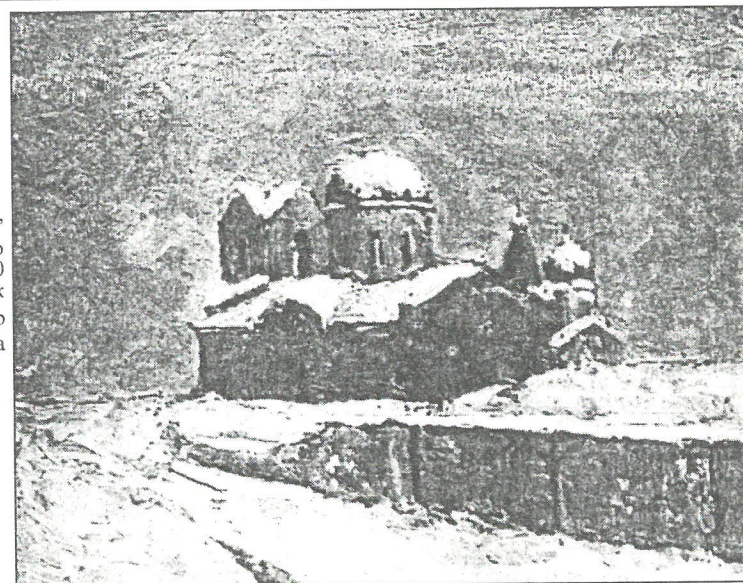
Към днешна дата (2001/2002 учебна година) в Комратския държавен университет има 3 двойни филологически специалности: Български и молдавски език и литература, Гагаузки и молдавски език и литература и Руски и турски език и литература (само в V курс). Тъй като ориентацията на подготовката е педагогическа (готвят се учители по посочените специалности) се смята, че с две специалности студентите имат по-големи възможности да си намерят работа, още повече че в южната част на Молдова съществува голямо търсене на специалисти по т. нар. държавен език. Друг е въпросът, че твърде малка част от absolventите работят по специалността си и в училищата на Република Молдова, особено в селата, остават незаети работни места.

В момента всичките занятия по българска филология в Комратския държавен университет (общо 14 основни дисциплини и 3 спецкурса) се водят от 4 преподаватели - един от България (доц. д-р Кирил Цанков), двама местни (преподавател Татяна Раковчана и преподавател Лариса Домущи) и един съвместител от Кишинев (ст. преподавател Елена Рацеева). Както вече бе спомената, един спецкурс (30 часа) бе възло-

жен на бесарабския поет Д. Боримечков. Въпреки тежките условия, при които работят, преподавателите правят всичко възможно, за да повишат равнището на обучението. Важно значение има и помощта от България. Министерството на образованието редовно командирова преподаватели от България и снабдява катедрата с учебна и учебнопомощна литература. С активното съдействие на министерството редовно се

провежда педагогическа и езикова практика в България.

Българската катедра в Комратския университет не е забравена и от Агенцията за българите в чужбина, която през февруари 2001 г. по случай 10-годишнината на университета подари на Катедрата по българска филология цветен телевизор и видеомагнетофон заедно с комплект видеокасети с български учебни и игрални филми.

"ХРАМ"
Картон, масло
1990
художник
Александър
Кара

Българо - молдавските литературни връзки

Емилія Тарабурка

Процесът на обличаването и взаимното обогатяване на литературите е едно от най-ярките явления в съвременната световна култура. То е рождба на историята и корените му водят в многовековната общност на съдбите на нашите народи: неговите движещи сили се определят от единството на социалните условия и жизнените идеали, а неговата жива практика се обогатява и постоянно се усъвършенства.

Литературните връзки между Молдова и България съществуват още от векове. Достатъчно е да споменем за Георги Цамблак - един от първите просветни дейци сред влашкото и молдавското население, или за Антон Пан, чието творчество дава възможност на литературната критика да го определи като един от родоначалниците на новата румънска литература.

От културните и политическите проблеми на бесарабските българи се интересува и Любен Карвелов.

Критическите изследвания за българо-румънските литературни връзки са твърде малко на брой. Сред тях се откроява трудът на румънската изследователка Елена Сюпюр, проучила този процес за времето от 1878 до 1918 г. Интерес представлява и трудът на българския литературовед Боню Ангелов, анализиращ културните българо-румънски връзки през XIX в.

Литературата, създадена от българи, живеещи в Бесарабия, е също твърде важен пласт в историята на културното развитие както на Молдова, така и на България. Още повече, че преди няколко години това бе една от най-малко известните страници на този процес. След Първата световна война в резултат на политическите реалности в Молдова българите се причисляват или към руското, или към молдавското население. Същото е характерно и за литературата: тя или остава незабелязана, или напълно е асимилирана. И едва през последните десетилетия започва да се появява информация, осветляваща този проблем.

Сред възрождените от забвение автори се появяват имената на Л.Дмитриева (тя пише под румънската фамилия Dimitriu) и Вл. Каварнали, чието поетическо наследство е разпръснато в различни издания.

В Молдова най-известно е творчеството на друг поет от същото време - Теодор Ненчев. Неговите творби са значително по-разпространени. Голямата съветска енциклопедия му посвещава специална статия. Но освен дадените данни от чисто биографичен характер, тук се отбелязва само това, че "поезията на Ненчев е проникната с протест срещу буржоазно-земевладелския строй, с призови към създаване на нов живот". Молдавската съветска енциклопедия също отделя внимание на творчеството му. Но и тук се наблюдава социологизираната тенденция. Нищо не се споменава за българското потекло на поета. Творчеството на Т.Ненчев привлича внимание на редица молдавски критици, а някои от стихотворенията му превежда на български език Нико Стоянов.

Сравнително широко признание сред българската интелигенция в Бесарабия по това време получава творчеството на Иван Сулаков, кръгът на интересите и научните занимания на когото е доста разнообразен, обхващайки художествената литература, психологията, астрологията и др. Негов приятел е прочутият румънски писател Панайот Истрати. Сулаков работи в жанра на новелата и романа. В произведенията си той описва живота такъв, какъвто сам го е преживял. Главният му герой е бесарабският българин.

Днес творбите на бесарабските българи - майстори на перото, предизвикват сериозен интерес и читателско признание. И това не е случайно, тъй като сред тях се нареждат произведения, които имат несъмнени идейно-художествени качества, като например поезията на Нико Стоянов. Още от първите си литературни опити той се изявява като сериозен и талантлив поет. Пише на майчиния си език, факт който още повече подсилва значението на поезията му. В предговора към сборника "От болка свята" Н.Радев отбелязва, че Н.Стоянов "пише на чист и силен език на своите прадеди, опазван от чуждици, това е език, закърмен с майчиното мляко и майчината песен, грижливо съхраняван и предаван от поколение на поколение". А във въстъплението на сборника "Две обичи - една любима" редакторът О.Шестински пише, че поезията на Стоянов е "своеобразен клон от могъщото поетично дърво на България". С.Таджер в обзорната си книга за Молдова, предназначена за българския читател, също дава положителна оценка за творчеството на тогава още младия поет.

Поезията на Н.Стоянов се характеризира със съпреживяване, съучастие и обич към всичко, което живее и диша. Читателят без да иска, се оказва погълнат от желанието да се вслуша и вгледа по-внимателно в околния свят, да се замисли върху същността на жизнените явления, за да разбере по-добре себе си и тези, които са близо до него.

Лириката на Н.Стоянов се характеризира с непрекъсната връзка със света, с тънкото усещане на природата във всичките й прояви: от треперещия на вятъра лист до безкрайното космическо пространство, където вечността и мигът съществуват в диалектично единство. В този смисъл се усеща влиянието на Б.Паскал.

Изстраданото поетично слово прави произведенията на Н.Стоянов особено ярки и убедителни. Творчеството му е богато с връзки и референции до световната поезия. Поетичното му световиждане се отличава с конкретност и универсализъм същевременно. Творбите му са богати и неизчерпаеми като самия живот.

Както вече бе отбелязано, българо-молдавските литературни връзки се осъществяват по различни начини и на различни нива. Но най-разпространени и действително са били и си остават преводите, въпреки че често се чуват гласо-

ве, отричащи ефективността им. Благодарение на превода молдавският читател получи на родния си език произведенията на най-добрите майстори на българската литература: Н.Вапцаров, А.Константинов, Е.Манов, П.Вежинов, Й. Радичков и др. Но, за съжаление, това (в повечето случаи) не са преводи непосредствено от български език на румънски, а непосредствено - от български на руски, и от руски на румънски.

Сред молдавските преводачи срещаме доста известни имена. Това са: Е.Буков, А.Лупан, Б.Истру, Л.Дамман, В.Рошка, В.Телеуке, А.Чиботару, Ю.Къркелан, В.Василаке и др. Превеждат се както лирични, така и прозаични произведения. Търси се различното и общото, или може би общото в различното.

По-голямата част от преводите се отнасят към прозаичния жанр. От български на румънски език са преведени както романите на Б.Райнов "Инспекторшу ши ноапте. Етерна пликитсиялз", П.Вежинов "Ноапте ку кай алб", С.Караславов "Фраций дин Солун", така и разкази на Е.Пелин "Кзузторий де коморь", Й.Радичков "Аминтирь деспре кай" и др.

Доста разнообразна е и палитрата на поетичните преводи. Това са произведението на Н.Вапцаров "Кинтекул веций", Н.Стоянов "Норок", П.Бурлак-Вълканов "Моногул пэмьнтулуй", Л.Захариив "Врѐбиюл лѐздѐрос" и др.

Публикуват се творбите на отделни поети и цели стихотворни сборници. Освен това българската поезия е широко представяна и в републиканския периодичен печат. Това са стихотворните цикли на Хр.Ботев, Ив.Вазов, Гео.Милев, Н.Вълчев, Л.Стоянов и др. Отпечатани списанията "Нистру", и "Култура", във вестниците "Тинеримия Молдовой", "Вяца Сатулуй", "Вечерний Кишинев".

В редица случаи преводът се придружава от въстъпителна бележка (опит - не винаги сполучлив), в която се разказва за особеностите на творчеството, за своеобразието на дадения автор, преценява се ролята му в развитието на литературния процес в България. Често автори на тези статии са самите преводачи. Понякога книгите се съпровождат и с коментар.

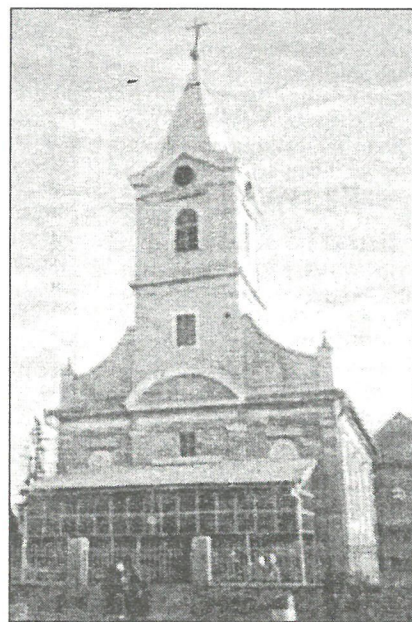
През последните десет години обаче се наблюдава тенденция към намаляване на преводите и увеличаване обема на творби на български език. В повечето случаи това са поетични произведения на български поети, живеещи в Молдова: поетът и прозаикът Петър Бурлак - Вълканов със сборниците: "Вярност", "Далечни извори", "Равноденствие", "Песента на хълмовете", "Земя на моите деди" и др., на Нико Стоянов - "Благодаря", "От болка свята", "Две обичи - една любима" и др., на Георги Барбаров "Години на радостта", "Продължение на делниците" и др.

В този ред на мисли може да се каже и за друга тенденция: в Молдова все по-често и все повече се четат на български - роден език за определена част от населението.

В хода на литературните връзки може да се променя и възприемането на литературата, но самата литература винаги остава общочовешко художествено достояние, способствоващо за по-дълбокото интелектуално и духовно общуване между народите и културите.

Банатските българи пазят стари обичаи и песни

Къщите в Брещя, спретнати в прави редици, блестят с ярки цветове - синьо, оранжево, зелено, лилаво, розово... На фасадите, където е изписана годината на построяването, има ниши с малки статуи на Богородица. Този обичай подсказва, че тукашните българи са католици. Те са потомци на бежанци след неуспялото Чипровско въстание през 1688 г. Тогава областта Банат е била в пределите на Австроунгарската империя, а след Първата световна

Черквата в село Брещя. Тамошните българи са приели католическата вяра, но пазят духа на предците си

война е поделена между Румъния, Сърбия и Унгария. В румънската част, където е и Брещя, банатските българи в най-голяма степен са запазили езика и обичаите си, макар и преплетени с традицията на католическото вероизповедание.

Професионалният интерес към музиката ме доведе в Брещя в навечерието на Коледа. Тук съм, за да запиша около стотина самобитни песни на банатските българи, както и да видя отблизо обичаите, свързани с голямата празник. Подготовката за него започва 9 дни преди Бъдни вечер. Тогава под масата, на която семейството се храни, се пръска слама. Всяка вечер жените на групи ходят в различни къщи. С възгласи, наподобяващи блеене, мучене и гъшо крякане, те оправят и заг-

лаждат сламата, като така изпълняват древен ритуал за здраве на добитъка. Езическият обичай е съчетан с молитви към свети Венделин (покровител на животните) и свети Йосиф, както и с колективното произнасяне на молитвата към Дева Мария, наречена още "броеница". Жените пеят, черпят се с постни сладки и събират пари за Черквата.

Сутринта на Бъдни вечер стопанките месят хляб и варят боб за традиционната постна трапеза. Заедно с това обаче приготвят пача и пържолки, защото след среднощната литургия семейството пак сяда на трапезата - вече блажна. Мъжете отиват в черквата, за да окичат голямата "коледница" (елхата) и да подредят статуите в яслата, представлява сцената на

Рождество. Сковават сцена пред олтара, защото преди тържественото богослужение депа и младежи представят обичая коледуване, пеят и рецитират. Веднага след това сцената се демонтира и се открива олтарът.

Късно вечерта всички, пременени с най-хубавите си дрехи, се събират в черквата. Девоичките се нареждат в редици от двете страни на централната пътека. Те са об-

лекли банатски носии, характерни с блестящите, покрити с жълти пайети сукмани. По стар обичай мъжете седат на пейките от дясната страна, а жените - от лявата. Камбаните звънват, органът засвирва. Всички стават и запяват вodushevено, чисто и изразително хубавите банатски коледни песни, които не стихват и докато свещеникът раздава причастието. Месата свършва в 2 часа след полунощ. Хората си тръгват към къщи, където ги очаква втората празнична трапеза. Най-нетърпеливи са децата. Те бързат да отворят подаръците, оставени под коледниците.

Народни костюми от Софийско, България

БУДЖАШКИТЕ СЛАВЕИ

Иван Вълков

Седмица преди Великден, през най-последната неделя, се отбелязва празника Връбница. Не знам защо, но тази неделя през моето детство винаги селото екваше от свирня. Та нали в нея неделя майките и по-големите ни сестри още сутринта отиваха на черква, за да светят връбовите пръчици, от които ние, дечурлигата, си изработвахме чудновати и пискливи свирки Стана още, както се казва, със слънцето, с нетърпение чакаме да ни донесат осветените връбови пръчици. Свирките се правеха само от осветена връба! Ама то стигаше ли ни търпението, когато съвсем наблизо край селската рекичка ни очакваше и мамеше връбалакът.

Най-често се случваше така, че докато майките ни се върнат от черквата, ние вече сварвахме да си направим по две-три свирки и ги криехме в гълъбовите полози. Чува съм, че в Буджашката степ не пеели славеи. От Връбница до Великден ние момчуриците напълно заменяхме "Буджашките славеи"... Майка ми винаги се учудваше и ме питаше: "Че кога свари да направиш тази пишалка?!.. Току-що ти дадох осветената пръчица!" Откъде можеше да знае тя, че в джоба ми има още една-две готови. После аз ги слагах в кофа с вода да не изсъхнат. Изпучупи ли ми някой свирката, аз бягах у дома да взема друга. И така цяла седмица... Ала настъпваше ли петък и събота, ние се заемахме с други работи.

Не мога да кажа, че събота беше по-лесна. Великата Събота - денят за боядисване на великденски яйца и за приготвяне на най-различни ястия. В онези години имаше проблеми с боята. Ала аз знаех, че в края на краищата, ще има две бои. В мастилницата винаги имаше мастило за морави яйца, а в торбичката, която беше окачена на гредата на лятната кухня, мама събираше шумата на лука и във варената шума се боядисваха кафявите яйца. Луковата шума винаги я варяхме в бакрената тенджерата. Най-обичах да се въртя именно около нея и с дървена лъжица да бъркам шумата и да я слагам върху яйцата, за да се боядисат колкото може по-кестеняви.

През нощта в четвъртък - срещу разпетия петък, нито майка, нито сестра ми не спяха цяла нощ. Тестото за пасхи втасваше в ношовата и те го вардеха да не превтаса. Така казваше мама, а сестра ми ме лъжеше, че то шяло да избяга, ако не го вардят!.. Те не спяха и аз - също! Те подгот-

вяха съдове за най-големите пасхи, а пък аз готвех най-малките ламаринени кутии за пасчици. Имаше работа: трябваше да се очистят от ръждата, после вземах парчалче или перо от крилото на гъска или пуяк и намазвах с олио цялата кутия отвътре.

Най-после майка ми започваше най-важната работа - да слага тестото. Аз пък й хленчех да внимава, че няма да стигне тестото за най-малките кутии. Свършваше ли се тази омайваща работа, аз изтичвах до печката, която сестра ми в това време палеше и внимателно изпълняваше командите на майка: как и колко трябва да се пали печката, за да не остане тестото сурово или да не прегорят пасхите. Тя често повтаряше: "Пали, шерко, дорде стените на собата не побелят!". Случваше се, че нямам търпение и виках на мама: "Ела да погледнеш, стените вече са бели!". Ала сестра ми в това време, както се казва, ми извърташе някой шамар по шията. И непременно мама поглеждаше към нас, за да види кой е виновен. Разбираше се кой!..

Не мога да кажа, че събота беше по-лесна. Великата Събота - денят за боядисване на великденски яйца и за приготвяне на най-различни ястия. В онези години имаше проблеми с боята. Ала аз знаех, че в края на краищата, ще има две бои. В мастилницата винаги имаше мастило за морави яйца, а в торбичката, която беше окачена на гредата на лятната кухня, мама събираше шумата на лука и във варената шума се боядисваха кафявите яйца. Луковата шума винаги я варяхме в бакрената тенджерата. Най-обичах да се въртя именно около нея и с дървена лъжица да бъркам шумата и да я слагам върху яйцата, за да се боядисат колкото може по-кестеняви.

Бате и кака имаха пък друга по-отговорна работа. Освен моравите и кафявите яйца, те нашарваха с издялана клечка белите яйца с най-различни шарки и пъстри дъги. За да бъдат яйцата лъскави, ние ги изтривахме с мазно парчалче. Най-накрая, в останалата боя, боядисвахме най-коравите яйца, направени от дърво или лъскаво камъче. И до сега не мога да разбера как възрастните издокарваха такива каменни яйца, че не винаги можеше да се направи разлика между правеното и истинското. Такива яйца трябваша на нас-момчуриците, за да можем на празника да се борим. Голяма олелия се вдигаше от тази игра, ала не по-малко лобут изяждахме и от майките. За два-три дена ние изпочупвахме всички яйца, боядисани за Великден. И затова, който имаше дървено или каменно яйце, винаги беше пехливанин!..

Също както и на Връбница, хората трябваше в събота през нощта да идат в черква, за да осветят пасхи и яйца. Това задължително го правеха момите и момците. През нея вечер аз оставах сам въщи. Кака и бате се обличаха с нови дрехи и, взели бохчиците, в които майка ни им връзваше пасхи и яйца за осветяване, отиваха за цяла нощ в черквата. Какво ли не ставаше там през нея вечер! Ала за това аз научих по-късно, когато пораснах. Но, аз за съжаление, малко заварих, защото станахме пионери в школата, а някой от комсомолците и нехранимайковците изгониха

Аз чувах друго! Непрекъснато звънеше камбана! Това означаваше, че вече е дошъл ВЕЛИКДЕН! Винаги така! Когато попът завършваше службата и осветяването, повечето младежи си отиваха у дома, а най-куражливите момци оставаха горе на камбанарията и се започваше камбанената музика. Момците показваха своето майсторство и най-различен и красив звън се чуваше, кажи-речи, цял ден! И винаги през това утро аз питах майка си: "Ами защо тъй дълго и силно бие камбаната, ма?" А тя ми отговаряше: "За да чуят всички хора по всички села, сине, че днес е велик празник - ВЕЛИКДЕН, че днес е възкръснал ИСУС ХРИСТОС!.." И аз си спомням нещо и пак я питам: "Христос възкръснал?!.." А майка ми отговаряше: "Во истина възкресе!.."

(От книгата на автора "Гроздобер", Кишинев, 1999 г.)

Сватба в град Тараклия

Сватбени обреди и песни от Бендерския край

Симеон Мильов

В ръкописния отдел на Руската държавна библиотека в Москва се пази част от архива на Виктор Иванович Григорович (Фонд 86), а в него на два листа (к. 5, док. 89) са записани: "Свадебные обряды и песни болгар Новороссийского края". Описанието на сватбата е на руски език, а петте приложени песни са на български и руски език. Този запис е направил учителят по история и география в Бендерското околийско училище Александър Вилмс. По всяка вероятност той е изпратил този материал на В. Григорович след 1869 г., когато професорът е бил на инспекция в българските училища и е насочил не само този преподавател да записва народописни материали. По онова време 18 села в Бендерския край са били чисто български, заселени с българи от Сливенско, Бургаско, Варненско и Старозагорско, но в посочения документ не е отбелязано за кое българско село се отнася описаната сватба. Ето и самото описание:

"При сватосването на девойката сватове донесат гердак (огърлица), за пояса - сребърни пафти, и за ръцете - сребърни гривни и пръстени. Всичко това сватове слагат на масата и когато девойката се съгласи с предложението да вземе за съпруг момъка, тя се приближава до родителите и сватове си, и им целува ръка, като прибира горепосочените вещи.

Тогава един от сватове известява родителите на жениха за станалото, а те - с приготвената храна и напитките отиват в дома на девойката, където правят угощение. Съдовете, в които е било донесено яденето, се връщат обратно от родителите на девойката по няколко жени още на следващия ден. Приемайки съдовете, родителите на жениха угощават жените, донесли съдовете.

Известно време след сватосването в дома на невестата се прави гудеш (сговорной вечер) с малко угощение, където родителите на жениха донесат всичко свое, т. е. осветени храни и напитки в собствени съдове. Така всичко се прави седем пъти и нищо не трябва да бъде поставяно от родителите на невестата. В резултат именно на тази вечер родителите определят деня на брака. Бракосъчетанието обикновено се извършва в неделя ден.

Пред брачния ден (неделя), в четвъртък, от вечерта започва сватбеното угощение и продължава до средата на следващата седмица. Пируването става така: в четвъртък и петък вечерта родителите на жениха, заедно с други свои род-

ственици, се веселят у дома си, а родителите на невестата - със свои родственици също, в своята къща.

В съботния ден човек, определен от жениха за кум (последният е задължително кръстник на жениха или женен негов син, ако има такъв), посещава жениха, като носи храна и напитки. Вечерта започва веселие, като кумът също събира свои роднини у дома си, черпи ги. По това време близките на жениха отиват с гайда (музика) за кума и го канят с цялата своя компания у дома на жениха, където той отива; беседвайки у жениха, кумът се

върща обратно в своя дом със същата церемония, като отново угощава цялата компания и всички изпращачи.

В неделята, определена за брака, събралите се у жениха гости отиват с гайда (музика) до кума, а оттам с него - до невестата. Невестата плете венец с приятелките си с песни; те разпускат косите й по раменете, украсяват главата й с разноцветни ленти и накрая я покриват с голяма копринена червена кърпа и, така забулена, я водят при жениха и гостите. Всички заедно с жениха и невестата с музика (гайда), при голямо стичане на млади и стари от българското село, се отправят в черквата.

Венчани от свещеника, всички отиват у дома на жениха, където се веселят до вечерта. Гостите ги даряват с кърпи, а те от своя страна слагат в поднос пари според възможностите си. Вечерта, след като гостите си отиват по домовете, на земята се поставя зебло, на което сядат кумът и кумицата; женихът и невестата (младите) им целуват коленете, като кумовете ги благославят и им дават наставления за новия съпругески живот. Свършвайки това, кумът и кумицата се връщат вкъщи, а гостите - по домовете си.

След всичко това отправят младите към спалнята и ако невестата е девствена, родителите на жениха приготвят

ракия (водка) с мед или захар и чрез шаферите я изпращат с музика (гайда) до родителите на невестата, кума и всички, присъствали на сватбата.

В понеделник също се събират гости при младите; оттам отиват с церемония до кума, вземат го с цялата му компания и ги отвеждат у дома на младоженците. Младите ги срещат на портата на своя дом, като невестата полива на кума и кумицата и цялата компания да си измият ръцете. Всички влизат у дома, гуляят до вечерта. След това кумът кани родителите на младоженците и цялата компания в своя дом и се веселят известно време. После родителите на младоженеца си тръгват, а след тях се разотиват и останалите гости.

Във вторник родителите на младоженеца устройват вечер за шаферите, които биват от един до пет.

В събота родителите на младоженката канят родителите на младоженеца и техните родственици, правят им угощение и дават на дъщеря си зестра, както намерят за добре.

В неделя родителите на младоженеца също канят родителите на младоженката и техните родственици на подобно угощение. С това се туря край на сватбените тържества.

Александър Вилмс
(На стр. 23)

Сватба в българска колония от бендерския край: Връщане на невестата след венчаването в дома на родителите си; Невестата целува ръка на баша си. (Снимка от книгата на Н. С. Державин "Българския Колонии въ Россіи")

(От стр. 22)

Болгарските песни куга годит за булка-та

Трагнали съ ми трагнали
все кумове, сватове,
вся момкова руднина.
Момкова руднина
вся лична прилична
на кадя годе все пее.
Момината руднина
какова грозна умразна
кадя годе все плаче.

Тръгнале съ ми тръгнале
все кумове, сватове,
вся момкова руднина.
Кум кума ми думаше:
- Кумано ли, Яно ли,
викни кума, та запей,
приз та гура зелена,
та да чуят русали!
Та же рекат русали:
- Русалимци минават,
руса булка водиа.

КУГА НАЗАД ВОДИТ БУЛКА

Девер снаха водиши
по ковани мостове.
Мостови са свива
от булчини срамове,
а от деверькове гряхове.

КУГА БУЛКАТА ПРИКРИВАТ

Мари кума трандафила
а ты золвита гривна
губаво прикривайте -
було зашивайте.
Чи же мене през гурица,
приз гурица, приз зелена,
да мя вятер не навая,
да ма слонце не угрия.
Чи жь дойда у мамины
у мамины на повратки.
Скрий ма браино в сиву стадо
мам ни пузняя.

КУГА ЗА КУМАТ ВЕЧЕР ГОДАТ

Куме кротко варвете,
куме воспри войските.
Куме воскята ти,
куме все млади булки,
все кривуванке.
Куме все млади момъци
куме все под мостице."

Това свидетелство от втората половина на XIX в. връща към българските корени и дава възможност да се проследят промените в семейната обредност от тогава до днес. Желая успех на изследователите.

"Пеперуда" и "Герман" при българите в Молдова

Александър Кавалов

В засушливата Буджакска степ тези обреди за предизвикване на дъжд винаги са имали голямо значение. Във всички от проучените селища при голяма суша се извършва "Пеперуда".

В селата Паркани и Твардица изпълняването й не се свързва с определена дата; в с. Кайраклия тя се извършва на св. Ермия (1/14.V.); в с. Кортен - на "средния" Велики четвъртък (т. е. 3-ия след Великден); в гр. Тараклия - на "Черна сряда" (празника Преполовение, 25-ия ден след Великден); в с. Валя-Пержей - на един (или няколко) от Великите четвъртъци; в с. Кирсово - на "Иримъ" (1/14.V.) или на летния св. Никола (9/22.V.).

В групата на участващите в обичая деца може да липсва главното действо лице (Валя-Пержей); в други села за Пеперуда се избира едно от момчетата (Кортен, Твардица); в останалите пък то трябва да е сираче (Кайраклия, Кирсово, Паркани, Тараклия). Обикновено Пеперудата е облечена като булка, с венец на главата и цялата е окичена със зеленина, понякога й слагат и було. Тя носи котленце с вода, като я ръси във всеки двор с китки, размахва с тях и играе, а останалите деца по това време пеят обредната песен. Стопаните изнасят вода и поливат с нея децата. В двора Пеперудата търкулва по земята сито; ако то се захлуши, вярват, че това е "на пълно", т. е. годината ще е плодородна, ако не - "на празно", т. е. няма да има берекет (Тараклия). Стопанките ги даряват с пари и продукти, при това яйца не се

дават - за предпазване от градушка.

Обикновено същия ден се прави и "Герман" (Кайраклия, Тараклия), "Германчу" (Кортен), "Ерменче" (Кирсово). В с. Валя-Пержей той е наричан "Еньо" и се прави на Еньовден. В с. Паркани и в с. Твардица подобни обреди не са познати. Същите деца правят от кал или хума антропоморфна фигурка, слагат я в "ковчег" от няколко дъсчици, закичват я с цветя като умряло и с плач я погребват (Валя-Пержей, Кортен, Тараклия) или я хвърлят в реката (Кайраклия, Кирсово). Обикновено след това се устройва обща трапеза. В Тараклия и Кортен освен това понякога му правят "девет дена", на деветия ден откопават "Герман" и го хвърлят в реката - "за дъш".

Фактът, че "Герман", който в България е познат предимно в Дунавската равнина, се е разпространил и сред български преселници от други региони, вече е отбелязан в научната литература*. Това се потвърждава и с данните от някои майчини селища, където този обред не е познат (например от с. Жеравна, Сливенско, и с. Кортен, Новозагорско, откъдето са дошли българи съответно в селата Кирсово и Кортен). Заимстването е станало вероятно чрез българи или гагаузи, пристигнали в Бесарабия от Североизточна България.

* Маркова, Л. Некоторые наблюдения над развитием календарных обрядов у болгар междуручья Прута и Днестра., Известия на Етнографски институт и музей, С., 1968, с. 163

Одеса. Празник на националните малцинства. Музикалният състав с ръководител Валентин Станков към Културния дом на с. Благоево, Ивановско, Одеска област, аккомпанира на народната певица Светлана Станкова, учителка

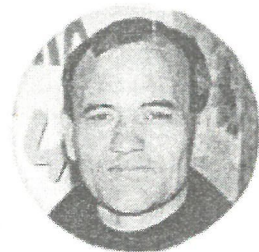
Снимка Лазар Георгиев

СТИГА ОЧИ ДА ИМАШ!

(Александър Кара и неговите картини)

Биографията на Александър Димитриев Кара е доста типична за едно момче от българско село в Бесарабия, станало художник, благодарение на таланта си и упорития труд. Роден през 1956 г., той израства в село Нови Трояни, Болградско, а след това завършва факултета за изобразително изкуство и графика към Одеския педагогически институт "К.Д.Ушински" (1982 г.). Сега А.Кара е член на националния Съюз на художниците в Украйна и председател на Съюза на художниците в гр. Измаил. Работи като старши преподавател по рисуване и живопис в катедрата по изобразително изкуство към Измаилския държавен педагогически институт. Участник е в международните пленери "Златният Орфей" (Смолян, 1992 г.) и "Свети Лука" (Кюстендил, 1996 г.) в България, "Осойница" (Блатец, 1997 г.) в Македония. Много от картините му са откупени и се намират в частни сбирки в Украйна, България, Македония, Швеция, Германия, Австрия, Канада и САЩ.

Вече немало е писано за композицията, светлината и

енергетиката на неговите творби, които неслучайно изкустваведи наричат "български икони". За изворите на тези качества цитирам едно справедливо мнение: "Декоративната цветова композиция Александър е наследил от майка си - майсторка на килими. Българските килими сякаш противостоят на изгорената цветова гама на степта. В тях преобладават сочните тонове на зеленото, вишневото, червеното, златистожълтото, бялото, черното".

Самият художник не веднъж си спомня за един случай от ученическите години, когато е бил в 8 клас. Майка му донесла удома един дървен кръст с разпнатия Христос, който тогава стоял в централната част на селото, но по решение на съветската власт трябвало да го премахнат. Сашко подновя-

ва светинята, рисува върху нея образа на Богородица, сцени от светото писание. След известно време този кръст е бил отново побит, но вече в гробището.

А.Кара с цялата си сила отразява богатото всекидневие на бесарабските българи, на онази "Малка България", която до днес пази тайните на Аспаруховия Онгъл, духа на Христо Ботев и обичта на зрелостниците от Болградската гимназия към възродена България. Търсейки оригинални майсторски схващания, художникът с голям интерес проучва наследията на гениалния зограф Андрей Рубльов, като сравнява приноса му в изобразителното изкуство на средновековна Русия с ролята на А.С.Пушкин в руската литература.

А.Кара е постоянен меценат на регионалната художествена изложба "Деца на Бесарабия". Той учи младите и се учи сам. Майсторът вярва, че учениците ще вървят по стъпките му и ще отидат по-далеч от него. Може би затова Александър неуморно се грижи сънародниците му, нашенци от Бесара-

бия, да се утвърждават като творчески личности в тази жестока епоха.

А.Кара ме възхити с две неща. Първо - с вродената си интелигентност и скромност, която прилича най-вече на момиче, а не на заслужил голямо признание творец. Второто - самите картини. Те най-общо казано са един безкраен химн-реквием на човека. На човек, който сам създава и събаря храмовете, добрините и омразите, самосъздава се и се самоунищожава.

Човекът е въображение, човекът е въображаем от всяка своя позиция, наречена време... Кой знае... И древните философи, и всички надуты всезнайковци, и всички космически пришълци едва ли могат да кажат какво ще е точно човекът...

Знам, или по-скоро усещам по картините му - Александър Кара и това знае. И отговаря на "вечните въпроси" с мисъл, образ, цвят, светлина.

Гледайки триптиха му "Троянка", като че ли виждам баба си. Чувам я как някога ми говореше за иконите: "И да не знаеш, ако не си къдрав жъ разбереш к'ва е куната". Съгласен съм: Стига да имаш очи, да харесаш творбите на Александър Кара.

Николай РУССЕВ

Александър Кара ("Триптих Троянка")

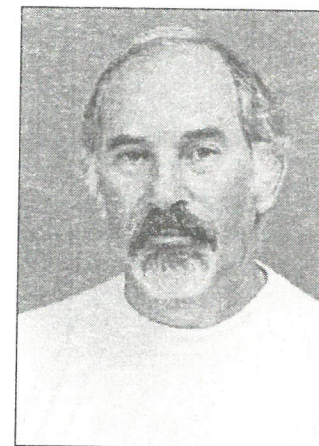
Поетът Атанас Стоев ни гостува

В с. Паркани, в СОУ - 1, вече работи като учител по български език и литература българският поет Атанас Стоев. Той пристигна от град Варна, от брега на Черно море.

Стоев е член на Съюза на българските писатели. Автор е на 30 книги: поезия, романи, повести, лирична проза и на множество сценарии за документално-публицистични телевизионни филми. Филмът му "Тук живее Българското", в

две серии, посветен на бесарабските българи, бе излъчен по програма "Ден" през месец юни 2000 г. в България. Негови стихотворения и книги са преведени на руски, украински, полски, чешки, френски. Носител е на голямата награда от престижния национален конкурс за поезия на името на "П. Яворов" за 2000 г.

Представяме ви първите творби на Атанас Стоев, написани в Паркани.

ЗЕМЯ на орехи и плачещи върби,
на засухи и дъх от тор говежди,
на труд и на безмилостни надежди -
от скръб отвикнали дори и да скърби.

28.08.2001 г.

по пътя за Паркани

ТЪРПЕНИЕ

На моите колеги - учителите
от училище - 1, Паркани

Търпение! Какво безкрайно слово,
какво предателство и самосъд,
какво мълчание над чашата с отрова,
в безпътицата на един химерен път...

Търпение! каква велика дума,
какво очакване в затъкнат плач,
какво надмогване и глухота безумна -
живот над себе си превит като палач...

Търпение! О, колко безнадеждност,
какъв трагичен и сподавян ек
от мислите, престанали да мислят вече
за бедния, презиращ себе си човек...

1.09.2001 г.

Паркани

ПОСЛЕПИС

И въпреки това - усмивки има!
И въпреки това - деца се раждат!
И въпреки живота си безимен -
те всеки ден по нещичко
изграждат:

изграждат своята съдба оскъдна,
красиви домове, градини райски
и туй, което трябва да се сбъдне -
до сетния си ден си го мечтаят...

31.08.2001 г.

Паркани

МИСЪЛ МОЯ

Мисъл моя, замесена с вятър и толкова жал,
разпиляна по глухи села, по бърда и полета,
в прегорели треве, по гори и самотни дървета
и зареяна нейде в небето след облака бял;

мисъл моя, самотно дете, безпризорно, в света
на големия град между толкова хора познати,
някой знае ли кой ти пришива за полет крилата,
някой знае ли кой те подкрепя по пътя

в скръбта?!

Откога и къде, неуморна сестрице, вървиш?
А защо, докога? Нямам сили и смелост да питам!
Но зората отключи ли с лъч на очите вратите -
ти си вече у мене и с обич живота красиш!

8.09.2001 г.

Паркани

Планинско величие

Нико Стоянов

На Петър Воденски-
бивш извънреден и пълномощен
посланик на Република България
в Република Молдова

Така е винаги в живота -
че има всичко даден срок...
Но ти и в оня век страхотен -
немилосърден и жесток,

Родината си тук, в Молдова,
успя пак да представиш с чест!
На българите, с мъдро слово,
подаде рамо - честен жест...

Да, сложен е животът днешен,
но с нас и с радост, и в беди
навсякъде ти редом беше.
И все така пак наш бъди

в България посланик братски
на българите... бесарабски!...

08.09.2001 г.
Кишинев

ПЕСЕН МИЛА, ПЕСЕН РОДНА

Неразделни

П. П. Славейков

Стройна се Калина вие
над брега усамотени,
кичест Явор клони сплита
В нейни вейчици зелени.

Уморен, под тях на сянка
аз отбих се да почина
и така ми тайната си
повери сама Калина:

„Първо либе, първа севда,
не копней, недей се вайка,
че каил за нас не стават
моя татко, твойта майка.

Верни думи, верна обич,
има ли за тях раздяла?
За сърцата, що се любят,
и смъртта не е раздяла!”

Татяна Атанасова

Нашата есен

Разреши ми да живея в твойта есен!
Ще събирам жълтите листа
и ще слушам жълтата им песен.
Ще замина, без да съм дошла,
ще застана някъде накрая
и на теб ще гледам от страни.
Ти недей се чуди и се мая -
чужда съм ти аз от много дни.
Чужда съм и имам своя есен
и затрупват ме листата там.
Аз не слушам жълтата им песен,
но и тя ще е печална, знам.

Хороскопът и аз

Звездите предвещават неприятности,
поредната ми седмица е пак
удавена в съмнения, във вероятности
за дъждове, Кавги, бележки, мрак.
И не ще ми върви на нищо, знай,
но ще вървя, ще преживявам мъки.
Нали пак ще пристигна там, накрая,
Където почва следващия кръг.

Михаил Бъчваров-Бонгар

* * *

Бях хлапе, играх на комунист,
тичах по баира през лозята.
Казваше ми дядо антихрист,
че не съм се кръстил на софрата.

Аз топах на кръглата софра
прясна топла пита с мерудия,
срещах с тате пролетна зора
в МТС край село Исерлия.

Заран по росата крачех бос,
вечер лягах си на дъсчен одър.
Ходех да събирам житен клас
и лозя орах със Гичов Тодър.

Носих аз в сърцето си мечта,
в пазвата си - орехи и дюли.
А по мене тежък дъжд плющя -
листите на детството обрули.

Ала то е с мене, то живеяй.
Детството и днес със мене крачи.
Всяка пролет с люлици ми пей,
Всяка есен с дъждове ми плаче.

Достоен венец за автора*

Григорий Кайпак

През последните десетилетия на XX век в българската антропонимия отбеляза значителни постижения. След впечатляващия речник на Ст. Илчев върху личните и фамилините имена у българите (изследвани са 12 714 имена) и именника на исторически засвидетелстваните лични имена на проф. И. Заимов (общо 8488 имена), през 1995 г. се появи и “Честотно-etimологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия” на проф. Н. Ковачев. Това е не само допълнение към отпечатания през 1987 г. в много по-голям тираж негов тълковен речник на личните имена, но и единственият опит за пълно представяне на българските лични имена за периода от близо 100 г. с отчитане на честотното и географското им разпространение.

Речникът на Н. Ковачев не носи научнопопулярен характер. Но това в никакъв случай не означава, че той не представлява интерес за всеки български читател, още повече за бъдещите бащи и майки. При именуването на новородените деца обикновено изниква проблем с избора на подходящо “красиво” име. Още повече, когато в семействата възгледите на родителите (или на роднините) не съвпадат по този въпрос. Затова бих препоръчал тази книга на младите съпрузи и бъдещи родители.

Много интересни в това отношение са имената от чужд произход, които са навлезли в личноименната ни система през последните десетилетия. Проф. Н. Ковачев долавя този момент на своя труд, ползвайки различни световни ономасти като М. Гркович (Сърбия), Н. А. Петровски (Русия), Адолф Бах (Германия), Ал. Бурджо (Италия), Н. А. Константинеску (Румъния), М. Карлук (Полша) и др. Речникът започва с предговор, в който авторът призовава “да се набележат и възприемат насоки за развитието и облика на личноименната ни система в бъдеще”. И като истински българист Н. Ковачев подчертава: “В края на краищата тази система трябва да изявява нашата народностна и езиково-творческа специфика - един солиден фонд славяно-български лични имена и един периферен състав от подбрани заети имена” (с. 7).

След предговора авторът спира вниманието си на теоретичните основи на българската личноименна система, нейния развой и състояние на личноименните проучвания днес (с. 11-12). Класифицира типове лични имена по езиково-народностен произход (домашни, чужди, калкирани) и дава научните им дефиниции.

На с. 13-16 са дадени основните начини за образуване на лични имена. Особен интерес представляват следните типове:

1. Образуване на сложни лични имена от типа Ардагаст-Радогост, Пирагаст-Пирогост, Дабрагез-Доброгост.
 2. Двойни лични имена.
 3. Хибридни лични имена (кръстоски).
- По-нататък, в теоретичната част проф. Ковачев разглежда и класифицира имената от семантично гледище, като ги представя в следните групи:

1. Пожелателни;
 2. Лични имена, свързани с време и условия на раждане;
 3. Топонимични;
 4. Предпазни.
- В края на теоретичната част авторът изнася някои статистически наблюдения над честотността на имената в България, които се основават върху цялостната съвкупност на имената в архива на Центъра по българска ономастика при Великотърновския университет.

Втората част на книгата всъщност е самият речник. Тази част е най-обемна. Речниковите статии на личните имена са подредени по азбучен ред с посочване на удар-

ението им (както нормативно книжовно, така и диалектно ударение). Във всяка речникова статия има информация за броя на носителите на името в страната от 1970 г. до 1980 г., първата година на поява на името и броя на носителите по десетилетия в районите на страната и в чужбина.

Освен това се изяснява накратко езиковият (или народностен) произход и значението на съответното лично име. Последната част на речника, състояща се от таблици и схеми (стр. 583-600), е особено ценен блок както за съвременната, така и за историческата българска ономастика. Таблиците, в които е дадена информация за броя на използваните лични имена по десетилетия (с. 589), напълно разкриват тенденциите (към намаляване или увеличаване) на родените и именуваните с български имена от 1900 до 1980 г. Честотността, миграцията и разпространението на имената може да се проследи както чрез данните в отделните речникови статии, така и по таблици (5, 8, 9, 10, 11, 12). В таблици - 10 и 11 (с. 594-597) авторът дава информация за честотност и проценти на 40-те най-разпространени мъжки и 40-те най-разпространени женски имена в България.

Таблица - 13 (“Езиково-народностен произход на 40-те най-честотни мъжки и женски лични имена”) обобщава предишните две, като групира имената по езиков произход и илюстрира езиковата специфика на личните имена у българите до 1980 г.

Считам, че уникалният в много отношения проф. Н. Ковачев представлява особен интерес за специалисти и неспециалисти, защото включва огромен масив от славяно-български лични имена и чертае посоките на изследователския интерес у съвременните български ономасти.

Речникът е последното крупно издание на невероятно продуктивния български ономаст Н. Ковачев, починал през април 2001 г. Трябва да признаем, че сам по себе си този труд, както подчертават биографите на автора, може да бъде венец на едно цялостно научно творчество.

Втората част на книгата всъщност е самият речник. Тази част е най-обемна. Речниковите статии на личните имена са подредени по азбучен ред с посочване на удар-

ИСТОРИЧЕСКИ КАЛЕНДАР ЗА БЕСАРАБСКИТЕ БЪЛГАРИ

Това е названието на поредната книга на доц. Калчо Калчев, автор на получилата широка известност поредица “Бесарабските българи опълченци в Руско-турската война (1877-1878 г.)”, “Генерал Данаил Николаев” и “Доктор Анастасия Головина”. В труда си историкът от Велико Търново дава в хронологически ред най-различни събития от живота на българите в Украйна и Молдова. Този подход позволява на автора наред с известните вече факти да представи и много нови, които за първи път стават известни не само на читателя, но и на изследователите. Като благодарим на доц. Калчо Калчев за тава значително по обем и по съдържание издание, ние му пожелаваме по-нататъшни успехи в проучването на историческото минало на бесарабските българи, които му станаха скъпи и интересни.

(БХ)

Калчо К. Калчев

ИСТОРИЧЕСКИ
КАЛЕНДАР
ЗА БЕСАРАБСКИТЕ
БЪЛГАРИ

Велико Търново
2001

Издания на Общобългарската фондация "Тангра"

Общобългарската фондация "Тангра" в София започна дейността си през март 1997 г. и досега бележи неочаквани успехи. Особено в книгоиздаването: библиотека "Българска вечност" има издадени повече от тридесет книги, които радват читателите със своя нов прочит на историята и хвърляне на светлина към древността на българите. Ето някои от заглавията на книгите: "Българските огнища на цивилизацията на картата на Евразия" от ст. н. с. д-р Петър Добрев, "История на българите: потребност от нов подход. Преоценки" - три сборника, "Загадките около етническия произход на солунските братя" от д-р Гая Симеонова, "Българите" - авторски колектив, "Древната българска цивилизация" от д-р Марин Димитров, "Средновековните българи - нови факти, интерпретации, хипотези" от д-р Цветелин Степанов, "Арабски извори за българите" от Райна Заимова, "Българите" - атлас на български и английски език с най-новите исторически карти за поселенията на българските държави, "Джон Атанасов - башата на компютъра" от проф. д-р Димитър Шишков, "Киприян Българина - митрополит московски и на цяла Русия" от Петър Куцаров и др.

Интерес представляват и книгите от библиотека "Българите през вековете", с които се търси отговор на въпросите, кои са българите и какво е тяхното място в световната история: "Историята като приказка", "По пътя на небесната сърна" и др.

Издаването от фондацията историческо списание "Български векове" също се радва на успех. Отпечатаните материали в последната трета книжка от едни от най-изтъкнатите наши историци и специалисти повдигат интересни въпроси, които бяха и предмет на научната конференция през октомври 2000 г. в Аулата на Софийския университет "Св. Климент Охридски": "Била ли е древнобългарската култура цивилизация", "Древната българска цивилизация", "Отново за хипотезите около произхода на българите", "Писмените знаци на старите българи и връзката им с древните цивилизации", "Джагфар Тарихи като извор за историята на българите", "Приносът на рударството по нашите земи в цивилизацията на Европа" и др.

Книгите на "Тангра" могат да се намерят и купят в по-големите книжарници в цялата страна. Адрес на Общобългарската фондация: София 1000, п. к. 1832, тел. 986 44 19, факс: 986 69 45.

(БХ)

В навечерието на 3 март - Деня на освобождението ни от турско робство, агенция "Русия днес", Руският културно-информационен център (РКИЦ) и Софийското градско сдружение за приятелство с народите на Русия и ОНД представиха стихосбирката "Възпев на Русия" от Матей Шопкин. В препълнения музикален салон на РКИЦ авторът рецитира цикъл от стихове, сътворени през последните 40 години. Чрез творбите си М. Шопкин ни "разказа" в поетичен изказ за своите пътувания из Русия, за срещите с людето там, а повечето от стиховете са посветени на знатни личности в руската литература и история, като А. С. Пушкин, М. Ю. Лермонтов, С. Есенин.

Стихосбирката е отклик на любовта на автора към Русия, към нейния народ и руската култура. Водещата литературната вечер г-жа Станка Шопова, директор на агенция "Русия днес", огласи, че обмислят издаването на антология, посветена на 125-годишнината от Руско-турската освободителна война 1877-1878 г.

Христо Цеков

ВИДЕНИЕ В ТЪРНОВГРАД
Матей Шопкин

Тия звездни вечери на юли!
Този рог на медната луна!
Над руини, бойници и кули
пада светозарна тишина.

Изведнъж разбунени талази
разлюлюват антарния хлад:
сякаш вихром руските витязи
идат към самия Търновград.

Сякаш Гурко похода им води
като белоград библейски Бог.
И танцуват звездни небосводи,
и луната свири с меден рог...

Кандидатстудентски изпити за българи от Молдова във висшите учебни заведения на Република България

В съответствие с протокола за сътрудничество в областта на образованието между Република България и Република Молдова през това лято в гр. Тараклия се организират кандидатстудентски изпити, които се провеждат от една съвместна комисия от двете страни.

За изпитите управление "Национални малцинства" към Министерството на образованието на Република Молдова готви писмо с условията за приема и със списък по всички специалности за тази година, които ще бъдат изпратени във всички молдавски училища.

През цялата година в различни училища, където се преподава български език, се организират специални консултации за кандидатстудентски изпити, които се водят от преподавателите от Република България. Всички желаещи могат да се готвят по тестовете по български език от миналата година и по програма по литература и история на българския народ.

Резултатите от изпитите се оценяват в България се изпращат след 2-3 седмици. Приетите студенти преди обучението посещават едномесечен интензивен курс по български език и се явяват на изпит. На 1 октомври всеки студент учи в своето учебно заведение.

Предлагаме вариант на теста по български език и въпросник по литература.

Н. Дерменджи
водещ специалист в управление
"Национални малцинства"

Република България
Министерство на образованието
и науката
Тест по български език
№ 6 Вариант Б-Б

Драги кандидат-студенти
Четете внимателно условията на задачите! Всяка задача има САМО ЕДИН от предложените отговори и заградете с кръгче буквата пред него! Приятна работа!

ОТГОВОРЕТЕ НА ВЪПРОСИТЕ:

1. В кой от следните изрази е допусната грешка?
А. генерална линия;
Б. генерален план;
В. генералско звание;
Г. генерална униформа;

2. Какво е значението на "вземам душ"?
А. купувам душ;
Б. къпя се;
В. поставям душ;
Г. слагам душ;

3. В кой от следните изрази е допусната грешка?
А. икономическа политика;
Б. икономична криза;
В. икономичен двигател;
Г. икономична жена;

4. В какъв ред изреченията образуват текст?

- 1) Климент основава в Охрид книжовна школа.
 - 2) Учениците им продължават борбата.
 - 3) Кирил и Методий умират далече от родината си.
 - 4) България се превръща в център на славянската култура.
- А. 4, 1, 3, 2;
Б. 1, 3, 2, 4;
В. 3, 2, 1, 4;
Г. 2, 3, 1, 4;

5. В кое изречение има пунктуационна грешка?

- А. Тя тичаше, защото беше закъсняла;
Б. Той каза, че е готов;
В. Замислиха се за бъдещето си;
Г. Наградата беше заслужена;

6. Кой ред е излишен?

- А. метър - метри;
Б. театър - театри;
В. грам - грамове;
Г. литър - литри;

7. В кой ред има грешка?

- А. двама студента;
Б. три стола;

В. пет слона;
Г. четири молива;

ОПРЕДЕЛЕТЕ КОЕ Е ПРОПУСНАТОТО В ИЗРАЗИТЕ

8. Той взе два кухненски.... и ги разгледа внимателно.

- А. ножи;
Б. ножове;
В. ножа;
Г. ножки;

9. Сутринта ще..... слънчево време, а вечер ще завали дъжд.

- А. доминира;
Б. има;
В. бъде;
Г. преобладава;

10. От дълги години тя..... пиано

- А. свири на;
Б. свири;
В. свири в;
Г. свири на;

11. Господине, чакате?

- А. кой;
Б. кому;
В. кога;
Г. кого;

12. Искате ли да..... новия български филм?

- А. виждате;
Б. видиш;
В. гледате;
Г. гледаш;

ОПРЕДЕЛЕТЕ В КОЯ ЧАСТ Е ДОПУСНАТА ГРЕШКА

13. Обичаше да излиза и да се разхожда до късно с приятелите му.

14. Безащитен и слаб, той винаги беше жертва в жестоките детски игри.

15. В градината се носеха различни звучи - чуваха се птици песни, лай на куче и плач на дете.

16. Къде е този, когото трябваше да благодарим.

(на стр. 30)

(от стр. 29)

ОПРЕДЕЛЕНЕТО С КАКВО
ТРЯБВА ДА СЕ
ЗАМЕНИ ПОДЧЕРТАНОТО,
ЗА ДА НЕ СЕ
ПРОМЕНИ СМИСЪЛЪТ:

17. Понякога валееше дъжд, понякога грееше слънце.

- А. навреме;
Б. от време на време;
В. винаги;
Г. никога;

18. Театралният сезон приключи и лятото започна.

- А. спря;
Б. мина;
В. свърши;
Г. преминава;

19. Питаха и научаваха всичко, което беше необходимо.

- А. настояваха;
Б. задаваха въпроси;
В. казваха;
Г. обясняваха;

20. Не вярвам, че той е искрен.

- А. добър;
Б. симпатичен;
В. казва истината;
Г. лъже;

ВЪПРОСНИК

за събеседване с кандидатите за обучение в български висши училища от Молдова, Украйна и Югославия съгласно ПМС - 103/1993 г. за учебната 2001/2002 г.

1. Историческата съдба на българската литература. Периодизация. Характеристика.

2. Създаване и укрепване на българската държава. Разцвет на славянската писменост и култура (IX-X век). Славянските първоучители св. св. Кирил и Методий.

3. Възстановяване и утвърждаване на Втората българска държава (XI-XIV в.) Характеристика на старобългарската литература.

4. Същност на Българското възрождение. Борба за независима българска църква. Обща характеристика на възрожденската литература.

тика на възрожденската литература. Личността на Паисий Хилендарски и проблемът за националното самосъзнание в "История славянобългарска".

5. Поезията на Добри Чинтулов - революционен зов за национално освобождение. Анализ и стихотворение наизуст.

6. П. Р. Славейков. Поемата "Изворът на Белоногата". Красотата на родното като основен мотив в поемата.

7. Националноосвободителното движение на българския народ (XVIII-XIX век). Събития и личности.

8. Христо Ботев. Жизнен и творчески път. Образът на бореца за свобода в поезията му - духовно и революционно израстване ("Хайдутин", "На прощаване", "Хаджи Димитър", "Обесването на Васил Левски", "До моето първо либе"). Анализ и стихотворение наизуст.

9. Априлското въстание и Освобождението на България.

10. Иван Вазов - националният класик на българската литература. Биография. Обща характеристика на творчеството му - теми, идеи, жанрово многообразие.

11. Националноосвободителните борби на българския народ в поетическото творчество на Иван Вазов. "Епопея на забравените". Обща характеристика и анализ на ода. Наизуст стихотворение или откъс.

12. Националноосвободителните борби на българския народ в белетристичното творчество на Иван Вазов. "Под игото", "Немили-недраги", разкази. Сюжети и образи. Анализ на творба.

13. Обществено-икономическо и политическо развитие на България от Освобождението до началото на Балканските войни.

14. Творчеството на Алеко Константинов - пътеписи и фейлетони. "Бай Ганьо" - жанрови особености. Анализ на творбата.

15. Пенчо Славейков и модернизирането на българската литература. Характеристики на творчеството му. Поемата "Ралица" - нравствена красота на българката.

16. Националноосвободителното движение в Македония и Одринска Тракия (1878-1912 г.).

17. П. К. Яворов - жизнен и творчески път. Националният и социален трагизъм в творчеството му ("Заточеници", "Арменци", "Градушка").

18. Любовното чувство и образът на любимата жена в интимната лирика на П. К. Яворов ("Две хубави очи" и др.). Наизуст стихотворението.

19. Душевните противоречия и мечтите на лирическият герой в поезията на Димчо Дебелянов ("Аз искам да те помня...", "Помниш ли, помниш ли...", "Да се завърнеш в бащината къща...").

20. България през войните за национално обединение 1912-1918 г.

21. Драмата на българския селянин в разказите на Елин Пелин ("На браздата", "Андрешко", "Нане Стоичковата върба" и др.). Тематичен обзор. Анализ на разказ.

22. Жизнената сила и благородството на българина в разказите на Елин Пелин ("Ветрената мелница", "Косачи", "Пролетна измама"). Анализ на разказ.

23. Романтичната извисеност на героите от разказите "Шибил" и "Индже" на Йордан Йовков. Анализ на разказ.

24. Човеколюбие на Йовковите герои ("По жицата", "Другоселец", "Серафим"). Анализ на разказ.

25. Българската литература след Втората световна война - автори, идеи, жанрове, многообразие.

26. История, култура и литература на българските общности в чужбина. Авторы и творби.

АЗБУЧНА МОЛИТВА

ВАСИЛИЙ УХИЛЕНДАРСКИЙ

Асое съм българче и при туй - интернешънъл,
Бинго играя всяка неделя,
Виктор пуша, понеже съм спешъл,
Голд стар се чувствам и в десетки се целя.
Джони Уокър ми идва на гости,
Ер лайн ме возят далече от тука,
Жилетът е супер и за мъж кожа и кости,
Зомби ме правят, но хич не ми пука.
Интернешънъл българче - днес съм на мода,
Йоркшир териер ми се мотае в нозете,
Кемъл ме кани на чай сред природа,
Лайф чойсът ми лафи и зиме, и лете.
Марлборо ме вика да му ида в страната,
Невада обаче на крака ми довтаса,
Оя (Масако, бе!) ми разказа на голфа играта,
Пепси избирам - та нали съм от класа!
Райд като викна и падат хлебарките ничком,
Супер и стар съм при тия промени големи,
Тэфал вместо мене мисли за всичко,
У или, майтап е, че нямам проблеми!
Фондуя си папкам, че вкусна е много,
Холдинг си нямам, затуй пък обаче
Цептер ме пържи на бавничък огън,
Чейндж завъртя ли - майка плаче...
Шопинг си търся - теле в него да сложа,
Щуринг съм вече, готин съм даже,
Ънкъл Бен ми е чичо и никой не може
Ъ да ми каже!
Юность не гледам пета година,
Ягуар чакам, та да си найда амина.

Дионисиева клетва

Встъпвайки в редовете на лозарите и винарите, аз се заклевам пред Сабазиус, Бакхус и Дионисий, че:

- Ще обичам лозата, както обичам децата си;
- Ще помагам за нейното развитие и опазване, както помагам на родителите си;
- Ще уважавам човека, който се грижи за нея, както уважавам себе си;
- Няма да допускам засаждането ѝ на лоши терени;
- Ще правя вино само от грозде, както са ни завещали предците;
- Няма да разреждам виното с вода;
- Няма да използвам виното за нечисти цели;
- Няма да злоупотребявам с него, както няма да подтиквам други да вършат същото;

- Към работа и грижа с него ще пристъпвам само с чисти помисли, както бих направил със себе си;
- Ще помагам на колежата си, изпаднал в беда;
- Ще предавам своя опит и знание на по-младите си колеги;
- Обещавам, че даже и да се разделя с работата си, няма да винохульствам и да уронвам достойнството на професията ни.
- Ако престъпя клетвата си, нека боговете ни:
- Ме оставят без вино на трапезата;
- Да ми се разсъхнат и мухлясат бъчвите;
- Да ми се вкисне виното;
- Да не ми узрее гроздето;
- Да ми потъмнее чашата, за да не се наслаждавам на божествената му ласка. Заклех се! Сега и вовеки!